

Heerlijk- Heden

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Heemstede-Bennebroek
29e jaargang No. 111 Februari 2002

Bestuur:

Mr. F.Th.J. Harm, voorzitter
Adriaan Pauwlaan 7,
2101 AH HEEMSTEDE
tel. 023 - 528 07 40

J.L.P.M.Krol, archivaris
Johannes Verhulstlaan 26,
2102 XT HEEMSTEDE
tel. 023 - 528 29 77

Ir. P.L. van Daalen, secretaris
Valkenburgerlaan 11,
2103 AK HEEMSTEDE
tel. 023 - 529 32 91

E. Hamerslag
Krakeling 54
2121 BN BENNEBROEK
tel. 023 - 584 70 53

Mevr. M. van Donge,
ledenadministratie
Oude Posthuisstraat 7
2101 RA HEEMSTEDE
tel. 023 - 529 07 13

Ing. J.M.M. Balink
De Ruyterlaan 49,
2121 VH BENNEBROEK
tel. 023 - 584 80 23

A.Koopman, penningmeester
Meijerslaan 14,
2105 PC HEEMSTEDE
tel. 023 - 529 05 30

Mevr. A.J.M. Kroon-van Helden
Crayensterlaan 126,
2012 TL HAARLEM
tel. 023 - 528 10 08

Redactie:
H. Krol
C. Peper (eindredactie)

Redactie-adres: Meerweg 6
2103 VC Heemstede
023 - 528 75 93

Het lidmaatschap wordt jaarlijks automatisch verlengd, behoudens schriftelijke opzegging via de ledenadministratie **vóór 1 november**

Contributie minimaal *12 euro*

Postbank 27.35.06 t.n.v. de Penningmeester v.d. Vereniging Oud-Heemstede Bennebroek te Heemstede.

ISSN: 0297-8451

Onderschrift foto voorzijde:

Tuin met op de achtergrond het klooster Sint Lucia van de Zusters Franciscanessen in Bennebroek bij het ochtendgloren

INHOUDSOPGAVE

bladzijde

Jaarprogramma 2002	2
De VOHB premieavond, 28 november 2001	4
V.O.H.B. en de "Oude Kern"	9
Lezersbrieven	11
Herinnering betaling contributie 2002	13
Recente literatuur, komende jubilea en varia	14
"Museum" Van Schagen van 1890	22
De weduwe van Rudolf MacLeod (1 ^e echtgenoot van Mata Hari) in Heemstede	24
Toen en nu: het voormalige pand van Van Bakel	28
Herinneringen aan de Zandvoortselaan in de 20 ^e eeuw; een interview met de heer G.Rekoert jr.	32
Huize Lindenhoeve in Bennebroek	42
De hofstede Duin en Vaart, waar nu de Geleerdenwijk ligt	44
Nieuwe leden	56
Uit voorraad leverbaar	

Jaarprogramma 2002

Het thema dat dit jaar als een rode draad door ons programma loopt, is "Handel en Wandel".

Waarbij "Wandel" wel heel letterlijk genomen moet worden, want er zijn in tegenstelling tot andere jaren twee kleine excursies in het voorjaar. En ook bij de jaarexcursie bezoeken we dit jaar een plaats waar de bezienswaardigheden wat verder uit elkaar liggen. De "handel" van de Heemstedenaren en Bennebroekers komt aan bod op de avond van de jaarvergadering.

Wij nodigen u uit, op de volgende data:

16 maart	Rondleiding Hageveld
27 april	Rondleiding Landgoed Ipenrode
22 mei	Jaarvergadering. Na de pauze staat de avond in het teken van de bloembollenhistorie.
22 juni	Grote excursie o.a. naar Hoorn.
14 september	Open monumentendag
november	Premieavond. Datum nog niet bekend.

Toelichting op het programma:

Op 16 maart zijn we welkom op Hageveld, waar de heer H. de Lange een rondleiding zal geven door het voorhuis. Dit deel van Hageveld zal, zoals u wellicht weet, verbouwd worden tot appartementen. Een laatste kans om het gebouw in nog zoveel mogelijk originele staat te zien en het verhaal te horen dat bij dit gebouw hoort. U kunt zich telefonisch aanmelden voor deze rondleiding bij Anja Kroon, tel. 5281008 of Frans Harm, tel. 5280740.

Plaats en tijd: Hoofdingang van Hageveld, Cruquiusweg 15 Heemstede, zaterdag 16 maart 10.30 u. (parkeren op de oprijlaan)

Na de succesvolle premieavond van het afgelopen jaar, die in het teken stond van het landgoed Ipenrode, is de eigenaar van dit landgoed de heer P. van den Bos, bereid gevonden de leden van de VOHB

rond te leiden over zijn terrein. Dit unieke natuurgebied is normaal gesloten voor bezoekers. We hopen dat in deze periode een aantal van de bijzondere stinzenplanten in bloei zullen staan.

Omdat we veel belangstelling verwachten, zijn er twee rondleidingen. Ook hiervoor kunt u zich telefonisch aanmelden bij Anja Kroon of Frans Harm.

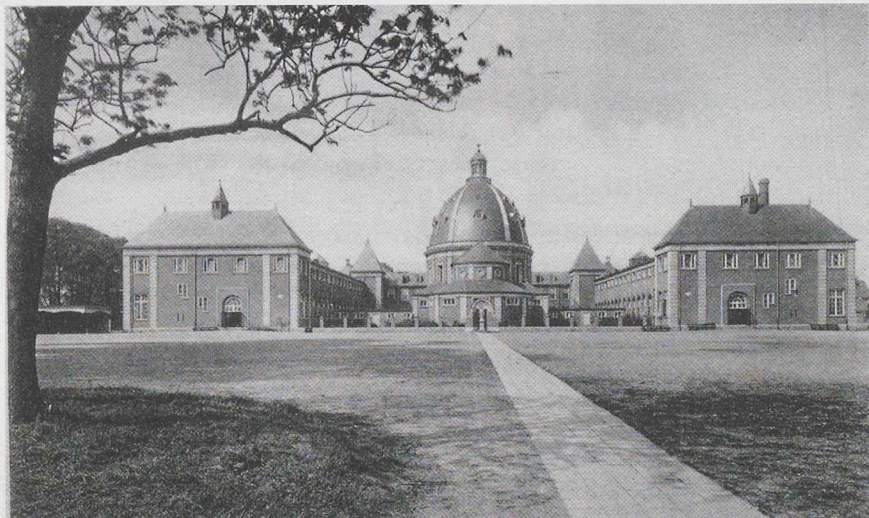
Plaats en tijd: Landgoed Ipenrode, Herenweg 63 Heemstede, zaterdag 27 april 11 u. en 14 u.

(U wordt verzocht zoveel mogelijk zonder auto te komen. Komt u wel per auto, dan is er parkeermogelijkheid achter het huis. Ook wordt aangeraden om dichte schoenen of laarzen aan te trekken, vanwege de soms modderige paden.)

Over de jaarvergadering van 22 mei en de excursie op 22 juni vindt u informatie in de volgende Heerlijkheden.

evenementen
excursie
commissie

De evenementencommissie

De VOHB premieavond, 28 november 2001

Het was een speciale premieavond. Geheel in overeenstemming met het thema van het Monumentenjaar 2001: wonen. Maar speciaal omdat alle onderdelen van de avond in het teken stonden van slechts

De heer Piet van den Bos vertelde enthousiast over "zijn" buitenplaats

één woning in Heemstede: Ipenrode. Over allerlei andere grote en opvallende woningen in onze omgeving is al heel wat geschreven. Maar over Ipenrode, dat zo eenzaam ver van de Herenweg staat, was nog zelden een boekje open gedaan. Tot vanavond.

Geen wonder dat in het Heemsteedse Raadhuis geen enkele van de 170 aangeschoven stoelen onbezet bleef. Alvorens alle bezetters van die stoelen te groeten, heette VOHB voorzitter Frans Harm speciaal de eregasten welkom: Mw. en Dhr. Van de Stroom, Mw. en Dhr. Van den Bos, Mw. Lucia Albers, de heren Van Baerdts van Sminia, Enschedé en Broeders. En niet te vergeten fotograaf Vic Klep en de heer Hans Krol. De laatste werd vermeld als zeer actief publicist, met alleen

Een volle Burgerzaal

al in 2001 drie boeken op zijn naam. Maar dat kunnen er nog meer zijn; bij hem raak je snel de tel kwijt.

In de introductie van het boek over Ipenrode vertelde Hans Krol de aanwezigen alvast van alles over de buitenplaats Voorkeoek / Ipenrode, wat uiteraard in het boek terug te vinden is.

Het Heemsteedse Monumentenboek van de VOHB zal volgend jaar uitkomen - later dan de planning was - en natuurlijk ook Ipenrode opvoeren als opmerkelijk en het behouden waard, zowel het huis als het bijbehorende park.

We kijken even op de kaart van Balthasar Floris van Berkenrode van 1643. De boerderij die op de plaats van het huidige herenhuis blijkt te hebben gestaan werd het Heerschapshuis genoemd, de buitenplaats zelf heette Voorkeoek. Over het terrein liep een weg naar de Achterkeoek, over de Aerdenhoutse Vaart gelegen. Beide huizen keken uit, respectievelijk aan voor- en achterkant, op een "wildernis": duinlandschap.

Net als de namen van Berkenrode en (veel later) Beukenrode geeft de naam Ipenrode aan welke boomsoort gerooid werd om terrein op de

buitenplaats vrij te maken. Diverse oude elementen zijn nog op het Ipenrode-terrein te vinden: Het 18^e eeuwse Rococohek langs de Herenweg, een bruggetje uit ca. 1730 met sluisje en gietijzeren hek bij het weiland vóór Ipenrode, de tuinmanswoning en het koetshuis. De fraaie koepel aan de weg is helaas in 1802 gesloopt.

Maar als U nu nieuwsgierig wordt naar bijvoorbeeld de vele generaties van bewoners, de brand van mei 1956, de restauratie en het beheer van de buitenplaats daarna - dan koopt U zonder twijfel het boek dat de VOHB nu heeft uitgegeven, geschreven door Mw. Albers en de heren Krol en Broeders: "Vier eeuwen Voorkeoek - Ipenrode, een historische buitenplaats in Heemstede".

Dan wordt het eerste exemplaar van dit boek uitgereikt - aan mevrouw Van den Bos-Logmans, hoofdbewoonster van Ipenrode. Het tweede en derde exemplaar gaat naar resp. de heren Van Baerdts van Sminia en Enschedé die beiden langer of korter op de buitenplaats gewoond hebben.

De heer Enschedé vertelde nog even dat hij in de oorlog als kleine jongen zeer van de rijkdommen van de bibliotheek genoten had. Minder positief was het verschijnen van de V1 vliegende bommen die dichtbij Ipenrode vanuit Vogelenzang gelanceerd werden en soms

De heer H.E.Sigmund Mellink exposeerde Ipenrode-aquarellen

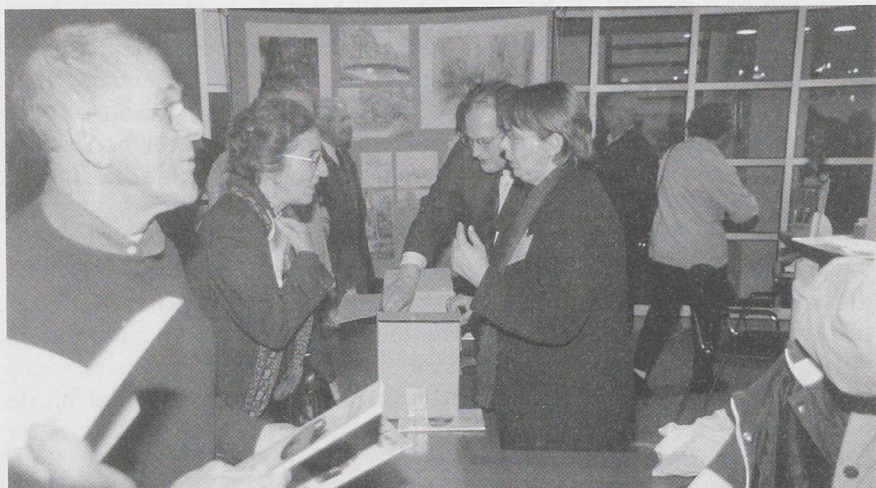
vroegtijdig neerkwamen. Mevrouw Lucia Albers nam het beschrijven van het park achter het huis Ipenrode voor haar rekening. Ze liet naast de mooie foto's ook steeds een glasheldere kaart zien waarop de historische ontwikkelingen geleidelijk aan zichtbaar werden. Door haar toelichting keken we intensiever naar de foto's van bomen en waterpartijen. De bedoeling van de aanplant en van de doorkijklijnen werd zo duidelijk vanuit het perspectief van de inrichters van het landgoed. Een "ruiker" van 3 of 5 stokoude lindenbomen tezamen is bijvoorbeeld niet een gril van de natuur, maar mensenwerk - één van de vele bijzondere kenmerken van dit park. En we begonnen het park te zien zoals het bedoeld is: als een aaneenschakeling van slingerende lanen, watertjes en verrassende doorkijkjes.

We weten nu ook wat een scheerbank is. Die vinden we niet bij de kapper. Het is een stellage die nodig was om de soms wel 4 meter hoge heggen te scheren. Ook termen als geometrische tuinen, landschapstijl, broeibakken en vrijgezette bomenrijen werden ons uitgelegd. De voorzitter bedankte mevrouw Albers voor haar enthousiaste avondwandeling door het landgoed, waarvan we de vele beelden en details in het boek weer kunnen aantreffen. De huidige hoofdbewoner Dhr. Van den Bos was de laatste spreker. Gezien zijn motivatie om samen met zijn vrouw Ipenrode te bewaren "als een rustpunt met historisch karakter temidden van de schrikbarende urbanisatie" (zoals hij in het boek geciteerd wordt) lijkt de buitenplaats weer aan een bloeiperiode te zijn begonnen. Dhr. Van den Bos kan er zelf ook van genieten en wist met zijn verhalen vele lachers op zijn hand te krijgen. Allereerst vertoonde hij zijn film over het grote baggerproject in het park, waarmee hij de natuur zonder twijfel een dienst bewees. Met de dynamische muziek, de knappe montage en de heen en weer rijdende apparaten zou de film "De dans der machines" kunnen heten. Een vies karwei met een schoon resultaat. En er was meer. Het hooien in zo'n groot park is eveneens een omvangrijk project, maar dan elk jaar. De bewoner toonde ook hiervan een eigengemaakte film, waarbij de muziek ditmaal door de tractoren zelf werd verzorgd.

Tevens werden we vergast op zijn visie over het beheer van het landgoed, de belastingfaciliteiten en de landelijke Stichting die de privé-bezitters van kastelen en herenhuizen steunt.

Hij zei ons ook te gaan vertellen hoe hij Ipenrode precies verworven heeft. Dat werd een verhaal over een buiten in Eemnes, dat hij uiteindelijk net niet gekocht heeft. Maar evengoed vermakelijk.

Tenslotte hoorden we de avonturen van de heer Van den Bos met al

Veel belangstelling voor de jaarpremie

of niet onschuldige indringers en mensen die op geheel eigen wijze met de fauna en aanplant aan de gang gingen. Gelukkig konden de meesten met enige tact overgehaald worden te vertrekken, dan wel de fazanten en de stinseplanten met rust te laten.

De bewoner blijkt zich gelukkig te prijzen met de belangstelling vanuit het dorp en de VOHB. Het is dankbaar werk, zegt hij, zich te verdiepen in de natuur en de historie van het buiten en er zoveel mogelijk van te herstellen en behoeden voor verval.

De VOHB-voorzitter sprak zijn hartelijke dank uit voor de verhelderende verhalen over het buiten, onder uitreiking van bloemen en wijn. Hij sloot de avond met dank aan alle sprekers en de samenstellers van het nieuwe boek.

Op deze speciale Premieavond was het een genoegen mee te maken hoe de aan de voorzijde witgepleisterde woning achter de groene weiden van (ecologisch) veeteler Milatz aan de Herenweg voor ons op de kaart werd gezet.

P.L. van Daalen

(foto's V.C.Klep)

V.O.H.B en de “Oude Kern”

De gemoederen rond “de Oude Kern” houdt vele Bennebroekers bezig. Dit geldt ook voor de bestuursleden van Uw vereniging. Niet alleen Uw Bennebroekse vertegenwoordiging, maar ook bestuursleden uit het Heemsteedse volgen dit proces met kritische belangstelling. Gezamenlijk de vrieskou trotserend hebben we ons rond de jaarwisseling ter plaatse georiënteerd. Zij die met de huidige situatie rond de Franciscusschool niet op de hoogte waren, kwamen onder de indruk van de rust en ruimte die deze plek uitstraalt.

Over vele zaken dienen er binnen de Gemeente Bennebroek binnenkort beslissingen te worden genomen. De wijziging van het bestemmingsplan was thans aan de orde. Vanwege gewijzigde zorgbehoeften dient het huidige Meerleven te worden vervangen. Ook rond het verplaatsen van de huidige Franciscusschool is de discussie alom.

Onze vereniging heeft de zorg om het cultureel erfgoed hoog in het vaandel heeft staan. Het bestuur heeft de plannen in Bennebroek bestudeerd en heeft daarop schriftelijk reactie aan de gemeente Ben-

De Franciscusschool, links drie VOHB-bestuursleden

nebroek uitgebracht. Wij gaan er vanuit dat onze zienswijze en aanbevelingen een positieve bijdrage leveren bij de besluitvorming binnen de gemeente.

Inhoudelijk merken wij hierbij op dat het oude deel van de Franciscusschool (eind twintiger jaren uit de 20^e eeuw) een voor die tijd bepaalde kenmerkende karakteristiek vertegenwoordigt. Deze architectuur van dit kleinschalige gebouw komt, mede door zijn plaatsing in een ruime omgeving, bijzonder goed tot zijn recht.

Wij zouden het bijzonder betreuren dat dit gebouw aan sloop ten prooi zou vallen.

In het maken van afwegingen, in hoeverre de bouw van een nieuw verzorgingstehuis de sloop van de school noodzakelijk maakt, mogen en willen wij niet treden. Echter wij zijn de mening toegedaan, dat met name "de kleine villa" - bouwdeel van het nieuwe Meerleven, dat zich in het huidige ontwerp aan de oostkant van het plein bij de kerk op de plaats van de oude Franciscusschool bevindt - zich minder klein zal manifesteren dan de naam hiervan doet vermoeden.

De dominantie van dit bouwdeel zal zeer veel afbreuk doen aan de huidige ruimtelijke stilte. Doordat ook de nieuwe westgevel van Meerleven ten opzichte van de huidige gevel van de Franciscusschool volgens de thans aangeboden wijziging van het bestemmingsplan aanmerkelijk in westwaartse richting is opgeschoven, wordt de grootte van dit bouwdeel extra geaccentueerd. De massaliteit van de nieuwbouw, in combinatie met het opschuiven van de gevellijnen doen ons inziens veel afbreuk aan het ruimtelijke effect.

Daarom hebben wij bepleit dat als het gebouw van de Franciscusschool toch het veld gaat ruimen de huidige bebouwingslijn rond de ingang van de school bij de realisatie van de nieuwbouwplannen niet wordt overschreden.

Een element dat bij de vermoedelijke nieuwbouw kan bijdragen tot zoveel mogelijk handhaven van de huidige sfeer van het plein is de keuze van bouwmaterialen en kleuren.

Wij hebben onze waardering uitgesproken over de voorlopige vormgeving van de nieuwe Franciscusschool. Wij hopen dat dit gebouw, door een keuze van duurzame materialen, zijn uitstraling voor Bennebroek op de langere termijn kan blijven behouden.

J.M.M. Balink

LEZERSBRIEVEN

In het augustusnummer (109) van Heerlijkheden stond een artikel van Cees Peper over de sloop van enkele panden aan de Bronsteeweg. Hieronder valt ook het pand aan Bronsteeweg 2, waar mijn ouders van 1965 tot 1983 een rijwielzaak hadden. In zijn bijdrage noemt de schrijver ook het café-restaurant Landzicht. Alhoewel dit etablissement allang niet meer bestaat, leeft het tot op heden nog voort! Dat zit als volgt: toen mijn ouders het pand in 1965 kochten van Albert Heijn stuitte de notaris bij het voorlezen van de notariële akte op een curieus servituut. Dat schreef voor "dat er geen bomen voor het pand Bronsteeweg 2 geplant mogen worden, omdat deze het uitzicht vanuit het café Landzicht kunnen ontnemen". Vanuit Landzicht keek men dus kennelijk langs het pand heen over de weiden en/of bollenvelden waar nu de Landzichtlaan etc. zijn. Hiermee is dus meteen de naam van deze laan verklaard!

Alhoewel ik geen enkel verstand van dit soort juridische zaken heb, lijkt het me dat dit servituut geen enkele kracht meer heeft: café Landzicht is verdwenen en het uitzicht is verdwenen. En toch werd het servituut – tot hilariteit van de aanwezigen – weer voorgelezen bij de verkoop van het pand in 1983 aan aannemer Van Bruggen. En zo leeft café Landzicht toch nog voort! (Of het servituut met de nieuwbouw nog steeds gehandhaafd blijft is mij niet bekend, wie het weet mag het zeggen!).

Dat het pand ruimte moet maken voor een modern appartementen-complex is geen verlies. Bouwkundig heb ik het nooit een schoonheid gevonden, maar het was zeer effectief voor een rijwielzaak (ruime achterom, zodat winkel en werkplaats gescheiden konden blijven, en veel opstallen voor opslag van nieuwe fietsen). Het pand was echter oud, en baarde mijn vader wel eens zorgen, met name heftige voor- en najaarsstormen. Dan stond de westenwind vanuit de Koediefsaan pal op het pand, en was het telkens maar weer de vraag of het dak er niet afwaaide. Dit is nooit gebeurd, en achteraf denk ik dat dat alleen maar komt omdat het dak vele gaten vertoonde waardoor het verschil in luchtdruk onder en boven het pannendak zich gemakkelijk kon vereffenen!

Ten slotte wil ik nog even kwijt dat ik de naam 'Nieuw Bronstee' goed gekozen vind. Beter dan die surrogaatluxe namen die zo nodig op 'staete' of 'borg(h)' moeten eindigen. Je moet toch niet denken dat

Een van de twee limietpalen in het bos van Groenendaal

zoiets als 'Bronsteestaete'? Nieuw Bronstee doet zijn naam eer aan!
Ton Serné
Rosmalen

Vier eeuwen Voorkeoek-Ipenrode' is bijzonder lezenswaardig en interessant. Op pagina wordt geschreven: "*In het wandelbos Groenendaal nabij de Berkenlaan bevinden zich tussen het groen nog twee limietpalen met inscripties IPO (=Ipenrode) Nr.9 en IP.IJ*". U bedoelt natuurlijk de Beukenlaan. Op 4 maart 1991 maakte ik in die laan een foto van een grenspaal met als opschrift: IPO-NJJ

Mijn aantekening bij die foto: IPO Jacobus Philippus d'Orville werd op 17 juli 1739 eigenaar van Groenendaal. Deze aantekening moet ik dan nu herzien? Tot nu toe heb ik nooit geweten dat Ipenrode nog een overtuin had. De letters NJJ (of NIJ) zijn mij nog steeds een raadsel. Onlangs was ik wederom op zoektocht in Groenendaal. Half bedekt met aarde en bladeren vond ik een grenspaal. Na enig graafwerk bleek het bovengenoemde paal te zijn. Even verder en iets hoger: de tweede limietsteen. Opschrift IPO-NJO

De inscriptie NJO kan ook NIO zijn, maar het blijft een raadsel. Het zoeken naar het grafsteentje voor een hond op het terrein van de Hartekamp, ergens achter de pergola van de Oranjerie (Heerlijkheden, nummer 111, pagina) is heel moeilijk. Er ligt een groot bladerdek. Ik heb het niet gevonden.

W.M.ten Hacken
Haarlem

Herinnering betaling contributie 2002

In december 2001 heeft u een acceptgirokaart ontvangen voor de contributie 2002. De meeste leden hebben reeds betaald. Maar nog niet iedereen. Misschien bent u dat vergeten of is de acceptgirokaart onder aan de stapel beland. Vandaar deze omroep om de contributie 2002 (minimaal 12 euro) alsnog, vóór 1 april 2002, te voldoen. Mocht uw betaling dan nog niet binnen zijn, dan gaan wij er van uit dat u geen prijs meer stelt op het lidmaatschap van de vereniging en zullen wij de toezending van 'Heerlijkheden' staken.

Bedankt voor uw medewerking!

Alexander Koopman, penningmeester VOHB

RECENTE LITERATUUR, KOMENDE JUBILEA EN VARIA

"Alle wegen leiden tenslotte naar Heemstede"

(prof. Kees Fens over Paul Rosenmöller in de Volkskrant 31 mei 1997)

In Heerlijkheden, nummer 110, schreven we over **Anton Pieck als tekenaar van Heemstedse tafereelen**. Dankzij de Anton Pieck Club Nederland kunnen nog 3 aanvullingen worden gemeld: 1) tekening van het Oude Slot in volle glorie. Deze is gepubliceerd in het boek van Jan Verheyen. Geertgen van Leyden, gezegd tot Sint Jans. Den Haag, 1951. 2) De poort met deel van het poorthuis en de Duivenpoort op de achtergrond (kalenderplaat PD 198), 3) Vergezicht van het Nederhuis, poortgebouw en Duivenpoort (kalenderplaat PD 180). Zie ook: Ron Wijk: Anton Pieck's 'Kijk op Haarlem' deel XIX. Buitenplaatsen en hofsteden in en rond Haarlem, deel 4. In: Pieck Spiegel, 19^e jaargang, nr. 1 (73), februari 1998, pp. 3-15. Vervolg in deel XX: Het Manpad, 19^e jaargang, nr. 3 (75), augustus 1998, pp. 3-13.

W.G.M. Cerutti publiceerde: **Het stadhuis van Haarlem; Hart van de stad**. Een uitgave van Gottmer/Schuyt, 2001. In dit kloeke boekwerk komt zijdelings Heemstede een aantal malen ter sprake. O.a. de drie galgenvelden die vanaf tenminste de zestiende eeuw op Heemsteeds territorium lagen. Een vierde 'gerecht', in 1631 gebouwd nabij het Spaarne op de Kolkwijde (tussen tegenwoordige Breitnerweg en J.H. Weissenbruchweg), leidde tot een conflict van Adriaan Pauw met de vroedschap in Haarlem. Dankzij goed overleg werd een voor beide partijen goed bestuurlijk compromis gesloten. Zie het hoofdstuk 3.4. 'Adriaan Pauw voor galg en rad (1631)'. Van onze Haagse correspondent Kees de Raadt ontvingen we enkele afdrucken. Zoals: een overdruk van zijn artikel: **Van Looy en Solser, een onbekende Van Looy**. In: Van Looy-kroniek, nr. 19, september 2000. Verder **Een vrouw van drie eeuwen**. Interview met mevrouw **Kreuger** die als meisje van een jaar of twaalf haar vakanties bij familie in Heemstede doorbracht. Zo bezocht ze o.a. het toen pas geopende Groenendaal. Dat was een van de redenen om in 1934 naar Heemstede te verhuizen. Haar twee zoons zijn wel bekend in de muziek- en makelaarswereld. (In: Pensioenkrant Nedlloyd, januari 2000).

Van Nina d'Aubigny von Engelbrunner (1770-1847) is haar dagboek uitgegeven van een reis naar Nederland (1790-1791): **'Niet zo erg**

Hollands' in de reeks Egodocumenten. (Hilversum, Verloren, 2001). Daarin ook haar bezoek aan de toen juist in werking gestelde stoommachine, door vuur aangedreven, van Hope in Groenendaal. "Hochstätt" omschreef ze op 21 augustus 1790 als een mooi dorp, waar ooit Maria de' Medici heeft gelogeed [in werkelijkheid had in 1638 een beleefdheidsbezoek plaats aan ridder Adriaan Pauw].

Een groot deel van historische collecties van de gemeente Heemstede is recentelijk verhuisd naar de Archiefdienst voor Kennemerland in Haarlem. Een overzicht van deze **archieven Heemstede en Berkenrode** is te vinden in: Kennemer Kroniek, nummer 19, september 2001, pp. 23-25.

Van ons actief VOHB-lid **M.M.Bakker** verscheen het artikel **Enkele vuurtorens op de Benedenwinden** in: Heemschut, oktober 2001, pp. 25-27.

Mevrouw Maria **Ballendux-Bogyay**, sinds 1981 in Heemstede woonachtig, overhandigde 11 oktober 2001 het eerste exemplaar van haar

Warwick-studenten op Holocaustreis 2001 onder leiding van Paul en Rudi Oppenheimer, die op nummer 11 van de Johannes Vermeerstraat woonden en daar door de huidige bewoners werden ontvangen.

publicatie **Hongaars-Nederlandse ontmoetingen** over de relatie en de verschillen tussen Nederland en Hongarije aan ambassadeur Van Nouhuys. Eerder publiceerde zij 'Hongaars-Nederlandse bespiegelingen' (1998).

De journalist **Louis Velleman** (1919-2000), van joodse origine, publiceerde in 1999 het boek **Eigenlijk heet ik Levi**. Daarin beschrijft hij zijn Haarlemse jeugdijaren en onderduiktijd bij zijn oom in de Jacob van Ruisdaellaan te Heemstede. Van het boek **From Belsen to Buckingham Palace**, geschreven door **Paul Oppenheimer** verscheen een nieuwe editie. Thans zijn ook enkele illustraties opgenomen, waaronder rapporten van de Bronsteeschool. Deze zeer leeswaardige uitgave kan worden besteld bij mw. Ati von Glahn-Yzer, Oude Loosdrechtse weg 192, 1215 HN Hilversum. De kosten bedragen, inclusief transport, 12.50 euro.

Van fotograaf en dichter **Leo Divendal** verscheen de bundel '**Aanspoelen op een vreemde kust**'. In zijn gedichten vormen de woon- en werkplaatsen de locatie, het decor of het podium van levensfasen en ervaringen. De verzen zijn op muziek gezet door de in Bennebroek woonachtige componist **Cees Thissen**, artistiek leider van 'Muziekprojecten Pablo Neruda', en op cd ondermeer bij boekwinkel Blokker verkrijgbaar.

Van de schrijfster **Margreet Wijnstroom** verscheen al in 1996 bij Gottmer in Haarlem de thriller: **Bloedig perkament; Paniek in Oxford en Kennemerland**. Deze roman speelt zich ten dele af in Bloemendaal. Op de bladzijden 58-59 worden de Heemsteedse Dreef en Bloemenstede genoemd. Citaat: "*Bloemenstede? (...) Ja, de bloemrijke naam voor een monster-in-wording: de samenvoeging van Bloemendaal en Heemstede. (...) 'Zit dat er dan in? 'Ja, duizend inspraakprocedures en vele lichtjaren later'*".

*****

*"Veréénigt met het groen van het Bennebroeks booschaadje (...)
Het volk van Bennenbroek galmt in de tempelkooren"
(Jan de Marre, in hofdicht 'De Dageraad', 1746)*

Heemstede, Valkenburgerplein R.K. kerk

2002: veel jubilea

Dit jaar zal de **Heemstedse Kunstkring** allerlei activiteiten organiseren in het kader van haar 50-jarig jubileum. De vooroorlogse kunstkring 'Heemstede' meegerekend - in 1973 opgeheven omdat het toenmalig bestuur weigerde zich aan te sluiten bij de 'Kultuurkamer' -, bestaat deze bloeiende vereniging met meer dan 1.000 leden ruim 75 jaar.

In 1952 is ook het **Oratoriumkoor Bennebroek** opgericht, tegenwoordig met ongeveer 90 leden. Opmerkelijk is dat de dirigent Richard Heidema het koor al sinds de oprichting leidt. Op 19 april verschijnt een jubileumboek met veel foto's en geschreven door Loes van Dalen.

Instelling **de Hartekamp** voor verstandelijk en meervoudig gehandicapten kocht in 1952 het historische landgoed aan de Herenweg op de grens van Heemstede en Bennebroek aan. Eind van het jaar of aanvang 2003 verschijnt een heruitgave van de VOHB-publicatie 'Het landgoed de Hartekamp in Heemstede' (1982), alsmede een nieuw gedenkboek over de jongste halve eeuw.

75 jaar bestaat de **R.K.kerk Onze Lieve Vrouw Hemelvaart** aan het Valkenburgerplein. Aanleiding voor verscheidene festiviteiten, zoals een herdenkingsuitgave, lezing en 'open dag' van de door Cuypers en Stuijt ontworpen kerk alsmede pastorie tijdens de Monumentendag op 14 september. Eén eeuw bestaat de sportvereniging **Heemstede Berkenrode Combinatie (HBC)**, in 1917 ontstaan uit een fusie van de voetbalverenigingen Heemstede (1902) en Berkenrode (1912). Ook hier wordt een jubileumuitgave voorbereid.

Ook de **Muziekvereniging 'Kunst na Arbeid'** (harmonie/fanfaren), opgericht in augustus 1902, maakt de eerste eeuw vol. Zij is daarmee de oudste vereniging van Bennebroek (hedentendage verenigd met de nabijgelegen kernen Zwaanshoek en Vogelenzang).

In 2002 is het 150 jaar geleden dat dankzij drie stoomgemalen de Leeghwater, de Lynden en de Cruquius het **Haarlemmeer** droog viel. De werkzaamheden aan dit 19^e eeuwse megaproject had veel gevolgen voor de omliggende plaatsen. Honderden dagloners kwamen omstreeks 1840 van heinde en verre zowel in Heemstede als Bennebroek. Eerst gedurende acht jaar voor de aanleg van de ruim 60 kilometer lange dijk om de Ringvaart. De aanspraak van beide gemeenten op in de loop der eeuwen door "de waterwolf" verzwolgen gronden - in totaal naar schatting 90 hectare - is niet gehonoreerd. Voor de droogmaking van het Meer lagen vaak de gronden langs de

Ringvaart voor het grootste deel onder water (men noemde ze broeklanden, vgl. Bennebroek). Na 1850 werden deze als weiland in gebruik genomen. Een nieuw probleem was de ontstane watervervuiling, waarover mw. Anja Kroon-van Helden schreef in 'Heerlijkheden', nummer 103 (2000). Geen van de omliggende gemeenten had overigens belangstelling om het gehele gebied, te besturen, zodat uiteindelijk werd besloten tot een zelfstandige gemeente. De eerste raadsvergaderingen hadden in 1855 plaats in het nieuwe raadhuis van Heemstede ('Overlaan'). Tot burgemeester werd mr. M.P.S. Pabst benoemd. Die was reeds burgemeester van Heemstede, Berkenrode en Bennebroek en vroeg per 1 september 1856 in de 3 laatstgenoemde plaatsen ontslag teneinde zich helemaal aan de opbouw van de Haarlemmermeer te kunnen wijden. Hij bleef wonen in de hofstede 'Meer en Bosch' en is in 1863 op de Algemene Begraafplaats te Heemstede ter aarde besteld. De zerk is in 1964 voor rekening van de gemeente Haarlemmermeer gerestaureerd.

In de Vinexlocatie Getsewoud wilde de gemeente Haarlemmermeer straatnamen vernoemen naar de eerste grootgrondbezitters van de polder, waaronder **H.S. van Wickevoort Crommelin** (1797-1871) van Berkenrode. Vanwege de lengte van deze naam en andere persoonsnamen besloten B. en W. hiervan af te zien, ten gunste van namen van dansen en danssoorten als tango en tantarella. In Delft had men eerder dit probleem ondervangen via de **Crommelinlaan**.

Ruim zeven eeuwen na de stichting van **Berkenrode** verschijnt najaar 2002 een rijk geïllustreerd boekwerk over deze buitenplaats en voormalige ambachtsheerlijkheid.

*****

*"De Haarlemmers zijn veelal kleiner dan de inwoners der overige Hollandse plaatsen. Dit loopt zo sterk in het oog, dat als men wil aanduiden, dat iemand niet kloek van gestalte is, gewoonlijk zegt: **hij is van Haarlemmer Maat**. Er zijn wel nog al eenige kloeke menschen, maar over 't algemeen zijn vooral die van den middelmatigen burgerstand en de fabrieksarbeiders aan de korten kant, hebbende veelal een lengte van om en aan de vijf voeten. Door gaans zijn ze tenger van gebeente en bleek van gelaat. De vrouwen zien er meestal bleekachtig uit; ja velen geluwachtig. De Haarlem-*

mers hebben hun vastenavondvermaken, hun hartjesdagen, paardenmarkten en vooral hun varkensmarkten met den slachttijd en zetten dan de bloemetjes buiten”.

(J.Le Francq van Berkhey, 1773)

Ten slotte nog enige Heemstedse en Bennebroekse varia.

Ter correctie: de foto van twee (verweerde) putti op een hardstenen piëdestal, gepubliceerd in Heerlijkheden, nummer 110, blijkt op de **Hartekamp** gemaakt en dus niet bij het Provinciehuis in Haarlem.

Onlangs zijn de **bollenschuur** van J.Braam aan de Kadijk en het **orgel** uit 1833 van de St.Bavokerk aan de Herenweg op de **Rijksmonumentenlijst** geplaatst.

In een nieuwbouwwijk van Almere is – na Heemstede met de Laan van Dick Laan – een **Dick Laanweg** vernoemd.

De in Cruquius woonachtige mr.H.van de Molen maakt zich, in tegenstelling tot de gemeente Haarlemmermeer, sinds jaren druk voor het zogeheten **Ford bij Heemstede**, onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Hierover schreef hij in nummer 2 van ‘Meerhistorie’, juni 2001.

Op 27 oktober 2001 overleed na een kort ziekbed op 99-jarige leeftijd, de heer **A.A.van Amerongen**. Hij was in 1929 oprichter/directeur van de N.V.Heemsteedsche Radio Centrale en tijdens W.O.II de laatste verzetsstrijder (tegen wil en dank) binnen de spionageverzetsgroep rond Broeder Joseph. De Duitse aanklager eiste destijds de doodstraf, het vonnis werd levenslang en op 6 april 1945 is hij door de geallieerden bevrijd. Een in memoriam verscheen o.a. in de Heemsteder van 24 oktober, evenals in: Nieuwsbrief Bond van oud-illegale werkers B.O.I.W.Haarlem, nummer 57, januari 2002.

Op 16 november 2002 is in Rijnsburg een monument onthuld ter ere van **graaf Floris V**, grondlegger van de ambachtsheerlijkheden Berkenrode en Heemstede (daarmee ook van Bennebroek, dat in de Middeleeuwen deel uitmaakte van Heemstede).

Heel iets anders: **Marisca Pool** (28) uit Heemstede kwam in het nieuws omdat zij een orkest van meer dan 100 harpisten bijeenbracht om een speciaal stuk muziek uit te voeren. Dit Nederlandse record werd meteen wereldrecord, doch voor een opname in *Guinness* wordt een orkest van 500 harpen geëist!

Ongeveer 30.000 Afghanen wonen in Nederland. De in Heemstede woonachtige vluchtelingen uit dat land zijn ontvangen door de burgemeester op het gemeentehuis, welke geste op hoge prijs is gesteld.

Een uitgebreid interview met de in Heemstede woonachtige familie **Nangrahary** is onder de titel 'Verborgene vrijheid' gepubliceerd in NRC Handelsblad van 13 oktober 2001.

Landelijk en ook in België en via de wereldomroep kwam **Hageveld** in het nieuws als locatie van het Nationale Detective Festival op 17 oktober 2001. Intussen hebben alle priesters en vrouwelijke religieuzen Hageveld verlaten en zijn deze verhuisd naar Voorhout, Aerdenhout, Nijmegen of elders. De monumentale villa, in 1873 "t Clooster" (Cruquiusweg 11) gebouwd door notaris en oud-burgemeester Jan Dólleman voor zijn zoon Jan Philip, staat thans te koop. Zoals bekend komen in het voorgebouw van het vroegere kleinseminarie woonappartementen.

De in Heemstede woonachtige theoloog dr. **M.F.M.(Tjeu) van den Berk** (63) nam kortgeleden afscheid van de Katholieke Theologische Universiteit Utrecht. Gespecialiseerd op mystieke en spirituele onderwerpen schreef hij o.a. een monografie over Dietrich Bonhoeffer (1974) en werkte hij zeven jaar aan zijn opus magnum 'Die Zaubrerflöte (1994); een alchemische allegorie'. Met journaliste Elma Draijer bezocht hij de plechtige hoogmis in de RK St.Josephkerk in Haarlem, gepubliceerd in dagblad Trouw van 5 november 2001. Zijn hierin geventileerde opvattingen - bijv. dat men de verrijzenis van Christus niet letterlijk moet nemen - leidden tot verscheidene kritische reacties van traditionele gelovigen in het Katholieke Nieuwsblad.

Op 94-jarige leeftijd overleed in Bennebroek de schrijfster van verhalenbundels en romans **Marie-Sophie Nathusius**.

Alweer tien jaar geleden overleed de veel te jong overleden Haarlems/Heemsteedse graficus-schrijver-componist **Jurriaan Andriessen** (1951-1991). Om de herinnering aan deze veelzijdige kunstenaar en idealist levendig te houden zijn in februari en 2 maart vijf herdenkingsconcerten georganiseerd via een uitvoering van zijn bijzondere 'Portret van Hedwig': een ovaal vrouwenportret dat 54 bespeelbare composities bevat.

Burgemeester mr.W.L.F.C. ridder van Rappard, burgemeester van de Noordoostpolder (Emmeloord) schonk het **schaatsdagboek** van zijn vader, **mr.A.G.A.ridder van Rappard**, burgemeester van Heemstede van 1950-1970, aan de bibliotheek van het schaatsmuseum in Hindeloopen. Daaruit blijkt dat de bij tijd en wijle spraakmakende burgemeester niet 4 maar 5 maal de Elfstedentocht voltooide. De Telegraaf wijdde hier bijna een hele pagina in de krant van zaterdag 12 januari 2002. Kennelijk door velen gelezen, omdat minstens 10

personen mij hier op attendeerden.

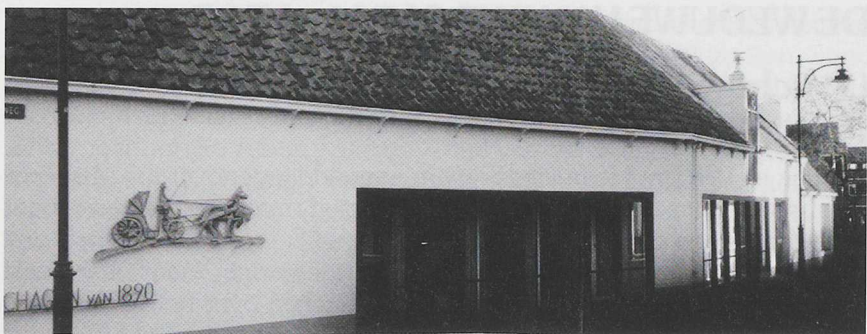
Na een integer burgemeester besluiten we met een boerenheilige die volgens de overlevering in Heemstede zou zijn begraven. **Sint Nothobo** van Noordwijk is omstreeks het jaar 1.000 gestorven. Aan die vrome Noordwijkse boer verscheen rond het jaar 955 de een eeuw eerder door de Vikingen vermoorde priester-martelaar Sint Jeroen. In dat visioen toonde Sint Jeroen, een 9^e eeuwse pastoor uit Noordwijk, zijn verloren gewaande graf. Lang vóór Sint Antonius van Padua is de heilige Jeroen aangeroepen als patroon van verloren zaken. Na zijn dood is ook Nothobo als (her)ontdekker van Sint Jeroen enige tijd vereerd. De cultus rond deze volksheilige heeft zich nochtans niet voortgezet. De exacte ligging van zijn graf ging verloren, maar moet volgens de overlevering niet ver van het Huis te Heemstede hebben gelegen. Dat kasteel dateerde overigens pas uit het eind van de 13^e eeuw. (Bronnen: Vita enz. Uitg. door Oppermann, Fontes Egmondenses, 1933; op basis hiervan: Encyclopedie Hollandse Heiligen – door Mohamed el-Fers op het Internet gezet).

Hans Krol

“Museum” Van Schagen van 1890

Doorlopende tentoonstelling

Naast de attributen van 1 Pk'ers als tuigen en dergelijke, staat een meervoudige PK in de vorm van een automobiel. Een ouderwets woord zult u zeggen. Maar wel feilloos typerend goed gekozen destijds. Zo ook het “Museum” Van Schagen van 1890, want daar komt het verleden van het bedrijf en de naaste omgeving tot beeld. In de oude wagenshuur waar vanaf 1890 de koetsen van Van Schagen stonden, glimt nu ook de lak, niet meer van de koetsen maar van auto's. De heer Van Schagen en zijn compagnon de heer Bader hebben een goed gevoel voor de historie van het bedrijf. Aan de wanden van de toenmalige wagenshuur hangen talloze foto's en afbeeldingen van het bedrijf. Er werd vroeger veel op de gevoelige plaat, later op film, vastgelegd. Van het oorspronkelijke koetsiersbedrijf tot aan de over-

Zicht op het museum aan de Achterweg

gang tot autobedrijf. Een fraaie collectie is daarvan het gevolg. In 1966 is in het bestaande koetshuis bij een verbouwing door de thans bekende architect Cees Dam een doorloop gemaakt. Hiermee hebben wandelaars een veilig heenkomen en kunnen zij tevens een blik in de showroom en het museum slaan.

Deze doorlopende expositie is vrij toegankelijk en zeker een bezoek waard. Wel even melden bij de receptie!

Cees Peper

Tussen de paardentuigen hangt de historie

DE WEDUWE VAN RUDOLF MacLEOD

(1^e echtgenoot van Mata Hari) IN HEEMSTEDEN

Toen ik in 1983 in Heemstede kwam, woonde tegenover mij Mevrouw MacLeod. Ze was op dat moment 91 jaar oud, maar was ondanks haar leeftijd nog een zeer krasse dame. Lichamelijk was ze misschien niet meer helemaal te vergelijken met een achttienjarige, maar haar geest was nog goed in orde. Ze kon prachtig vertellen over het verleden en maakte ingewikkelde zinnen, die ze altijd weer tot een goed einde wist te brengen. Ik leerde een hoop over de toenmalige en vroegere bewoners van de buurt waar ik woon.

Van een buurvrouw hoorde ik dat Mevrouw MacLeod weduwe was van iemand die met Mata Hari getrouwd was geweest. Ik vond het maar een raar verhaal. Ik dorst er tegenover mevrouw MacLeod niet over te beginnen. Het enige dat ze zich eens liet ontvallen was dat ze wel van mannen in uniform hield. Dat zou ze wel eens met Margaretha Zelle – zoals Mata Hari – eigenlijk heette – gemeen kunnen hebben.

In haar huis was een kamer ingericht met veel oud meubilair, het bureau van haar overleden man en veel zilveren spullen. Ze zei: als hij terugkomt moet alles er nog zo uitzien als hij het heeft achtergelaten. Ze was toen al 55 jaar weduwe.

Ik heb mevrouw MacLeod nog vijf jaar mogen meemaken. Ze was van het type dat zoveel mogelijk zelfstandig blijft. Ze deed alles zelf in haar huis en liep nog naar de supermarkt, zo'n 700 meter van haar huis verwijderd. Alleen de laatste jaren maakte ze gebruik van de service van Ezeltje Dekje.

Op een dag in het voorjaar van 1988 is ze gevallen en heeft ze haar heup gebroken. Ze heeft een halve dag op hulp moeten wachten en is in een verzorgingshuis terechtgekomen. Dat heeft haar waarschijnlijk geestelijk gebroken, binnen een paar weken was ze overleden.

Het verhaal van Mata Hari bleef me intrigeren. Ik besloot het uit te gaan zoeken. Mijn eerste aanknopingspunt was de encyclopedie die bij mij op de plank staat. Onder Mata Hari trof ik het volgende: "...trok na haar huwelijk met de KNIL-kapitein Rudolf MacLeod (1895) met hem naar Nederlands-Indië, maar verliet hem en vestigde zich in Parijs (1903)".

Op de rouwkaart die me was toegezonden stond dat mijn buurvrouw Grietje Meijer heette. In het Nederlands Patriciaat, een boek met

genealogische gegevens over mensen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de Nederlandse samenleving, met al hun nazaten, vond ik haar man. Rudolph MacLeod werd geboren op 1 maart 1856 te Heukelom (ZH). Op 11 juli 1895 trouwde hij met Margaretha Geertruida Zelle, dochter van Adam Zelle en Antje van der Meulen, geboren op 7 augustus 1907. Rudolph trouwt en scheidt nog een tweede keer. Zijn derde vrouw was Grietje Meijer geboren 5 december 1891 te Warffum, dochter van Albert Meijer en Gerritina Schoonveld. Op 3 oktober 1917 treden zij te Rhenen in het huwelijk. U ziet het klopt allemaal.

Weer een andere buurvrouw vertelde mij dat Mata Hari wel eens in het huis van de MacLeods is geweest. Dat is een anachronisme. Onze huizen in de Bloembuurt zijn omstreeks 1925 gebouwd. De vermeende spionne, voor wie sommigen nu om rehabilitatie vragen, stierf op 15 oktober 1917 voor een Frans executiepeloton, twaalf dagen na het huwelijk van Rudolph en Grietje.

René Wassenaar

Aanvulling van de redactie

Mevrouw Grietje MacLeod-Meijer stierf in 1988 op 96-jarige leeftijd in Haarlem. Woonachtig in Arnhem is zij kort voor W.O.II naar het adres Clivialaan (oospronkelijk Hortensialaan 1) verhuisd.

Haar man Rudolf MacLeod, in Heukelom geboren en stammend uit een Schots geslacht, was al in 1928 op 72-jarige leeftijd in Velp overleden.

In de Heemstedse bloemenbuurt woonde de weduwe met haar enige dochter Non die onderwijzeres werd. Geboren op 30 januari 1921 in Rheden is laatstgenoemde in 1915 te Heemstede in het huwelijk getreden met Dirk Hendrik van Mourik.

De echtscheiding van MacLeod met de toentertijd gevierde (naakt)danseress Mata Hari is officieel pas op 26 april 1906 uitgesproken. Het jaar daarop trouwde hij met de 20 jaar jongere Elisabeth Martina Christina van der Mast. Ook dat huwelijk liep mis en de scheiding van tafel en bed geschiedde in 1912. Na de officiële scheiding in 1917 huwde MacLeod in datzelfde jaar met Greetje Meijer.

Van de exotische danseres, courtesane en - vermeend - (dubbel)spionne Mata Hari alias Margaretha Zelle wordt gezegd dat zij haar leven lang geobsedeerd was door mannen in uniform. Over haar publiceerde Sam Waagenaar op basis van o.a. twee bewaard gebleven plakboeken

R. MacLeod met zijn eerste echtgenote Margaretha Zelle in 1897

een biografie onder de titel: 'De echte Mata Hari niet zo onschuldig...'. (herziene uitgave 1981), ook verschenen in het Engels. Beschuldigd van spionage voor de (Duitse) vijand is zij na een terdoodveroordeling door de derde krijgsraad te Parijs op 15 oktober 1917 gefusilleerd. Een telegram van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Franse regering om doodstraf te wijzigen in gevangenisstraf kwam te laat aan.... Aan haar leven zijn sindsdien 5 films en talrijke publicaties gewijd. Nog kortgeleden kwamen 2 boeken in Frankrijk op de markt. Op basis van de processtukken is een heropeningonderzoek ingediend bij de Franse minister van justitie. In november 2000 kwam tijdens opnames van het tv-programma 'Tussen kunst en kitsch' in Leeuwarden een portrettekening van Mata Hari te voorschijn. Deze is vervaardigd door de Franse kunstenaar Henri Rudaux, vermoedelijk een van haar laatste minnaars. In het Fries Museum is sinds 1997 een permanente Mata Hari-tentoonstelling ingericht. In januari van dit jaar dook een tot nu onbekend gedicht van Margaretha Zelle op, op twaalfjarige leeftijd in het poëziealbum van een vriendin geschreven. Ook na bijna een eeuw blijft Mata Hari internationaal tot de verbeelding spreken.

TOEN EN NU

Het voormalige pand van Van Bakel

De stoffeerderij en behangerij van G.S. van Bakel op een foto uit 1928

Het voormalige winkelpand van de firma Van Bakel aan de Binnenweg, hoek Lindenlaan – waar voor de leegstand nog enige tijd Thaise restaurant Asla was gevestigd – kan dienen als voorbeeld hoe het de bouwwerken van beroemde architecten letterlijk en figuurlijk kan vergaan. Stoffeerderij Van Bakel werd in 1903 als manufacturenwinkeltje opgericht door Gerrit van Bakel in een pand verderop aan de Binnenweg ter hoogte van de zaak waar nu rijwielhandel Verdonschot zit. In 1914 maakte de toen nog onbekende architect J.J.P.Oud, in dienst van de toen al befaamde architect W.M.Dudok, het ontwerp voor een winkelpand met bovenwoning in opdracht van de woningstoffeerderij van de Heemstedse firma Van Bakel. Wat weinigen weten is dat de later beroemd geworden bouwmeester Oud feitelijk zijn carrière in Heemstede begon. In 1907 was hij namelijk opzichtertekenaar bij het bureau ir.J.Th.J.Cuypers en J.Stuijt te Amsterdam.

Na de heropening op 16 april 1953.

Om te beginnen werd de nauwelijks 17-jarige Oud geplaatst bij de bouw van het raadhuis te Heemstede. Dit zou voor hem van grote persoonlijke betekenis blijken te zijn. Hij ontmoette hier een meisje J.M.A.Dinaux, toen 12 jaar jong, dochter van de directeur van het in de Raadhuisstraat gelegen postkantoor, waarmee hij na een lange verlovingstijd vanaf 1911 in 1918 zou trouwen. In 1913 maakte hij het ontwerp van de winkel-woning C.L.J.van Lent in de Raadhuisstraat, met terracotta ornamenten vervaardigd in het atelier van W.C.Brouwer te Leiderdorp. (Dezelfde beeldhouwer die de stenen vaas met fazant maakte, die tegenwoordig in de tuin van het raadhuis staat).

Een jaar later volgde het ontwerp voor Van Bakel. Met een plat dak en een erg zware houtconstructie voor de etalageramen. De kozijnen hebben een kleine negge (= de maat waarmee de voorkant van een kozijn dieper ligt dan het voorvlak van de muur). Ook de achtergevel van het huis van Van Bakel is zeer vlak. Het ontwerp was een stap in de ontwikkeling naar kubistische varianten, zoals in 1916 toegepast

De situatie nu

voor een blok van 3 woningen in Velp.

Voor die tijd was het een modern ontwerp. Zou dit een schok hebben gegeven voor de bewoners van de Binnenweg, een straat die toen nog een zeer dorps aanzien had? Het gemeentebestuur zag kennelijk de contouren van een modern Heemstede in 1914. Dat moest haast want men gaf toestemming voor deze bouw. Zeer vooruitstrevend. Ondanks een weinig florissante start met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog begon alles na 1918 meer levendig te worden, was er nooit gebrek aan werk en werd de firma een echt familiebedrijf. Een verbouwing had plaats in 1958 onder opvolger Jan van Bakel en wederom omstreeks 1980 nadat het 75-jarig jubileum was gevierd onder leiding van diens zoon Jan van Bakel. Later is het (verbouwde) pand – rechts op de foto – bij het bedrijf gevoegd. Hoeveel mensen hebben in de

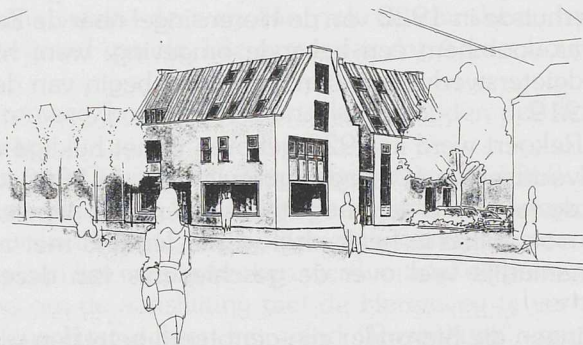
loop der tijd gebruik gemaakt van het woningstofferdersbedrijf? Onze zitkamer bevat nog steeds een onverslijtbare bank uit de Gelderland-groep, indertijd doorgaand voor eigentijds, maar nog altijd tijdloos. Eigenlijk is dit nu haast een museumstuk en zichtbaar teken uit de collectie Van Bakel. Ongetwijfeld bezitten nog meer Heemstedse ingezetenen meubels uit die tijd, de jaren zeventig. Dit terzijde.

In de loop der tijd is het perceel dermate 'gemoderniseerd' dat er van het oorspronkelijk aanzien weinig is overgebleven. De oorspronkelijke pui is voorzien van een laag pleisterwerk dat detoneert met de bakstenen bovenbouw. Om die reden valt de voorgenomen sloop niet te betreuren. De architectengroep Florapark in Haarlem is nu met een definitief ontwerp gekomen dat is goedgekeurd door de Welstandscommissie van Heemstede. Er verrijst binnenkort een appartementengebouw met vier woningen en een 'penthouse'. Op de parterre komt winkelruimte en ondergronds een parkeergarage voor de bewoners. Het pand van architect Oud heeft het een kleine eeuw uitgehouden, en de komende nieuwbouw? Een loden koker in de muur met een voorspelling?

Cees Peper

P.S.

De gegevens zijn voor een deel ontleend uit een artikel in het Haarlems Dagblad van 7 maart 1991: Het andere Monument. Voorts uit de monografie door Hans Oud, J.J.P.Oud; architect 1890-1963; feiten en herinneringen gerangschikt. 's-Gravenhage, Nijgh & Van Ditmar, 1984. De twee oude foto's komen uit het bezit van de familie Van Bakel.

Tekening van de nieuwbouw van Architectengroep Florapark.

HERINNERINGEN AAN DE ZANDVOORTSE- LAAN IN DE 20^e EEUW

Een interview met de heer G. Rekoert.

*Fa. G. Rekoert, Zandvoortse-
laan 10*

Vader Rekoert begon in 1916 in Haarlem met een eigen loodgieters-
bedrijf en verhuisde in 1922 van de Herensingel naar de Zandvoortse-
laan. Dat was voor hem een bekende omgeving, want hij had daar
intussen loodgieterswerk uitgevoerd vanaf het begin van de bouwacti-
viteiten in 1919.

De heer G. Rekoert werd in 1924 geboren in het huidige winkelpand
aan de Zandvoortse-
laan 10, hoek Amaryllislaan. In 1940 kwam hij bij
zijn vader in de zaak en is daar nog steeds iedere dag aanwezig met zijn
dochter, die ook voltijd in het bedrijf werkt. Iemand met zo'n achter-
grond kan natuurlijk veel over de geschiedenis van deze omgeving
vertellen.

De herinneringen die hieronder zijn genoteerd betreffen voornamelijk
de periode tot halverwege de jaren zestig. Omdat uw verslaggever ook

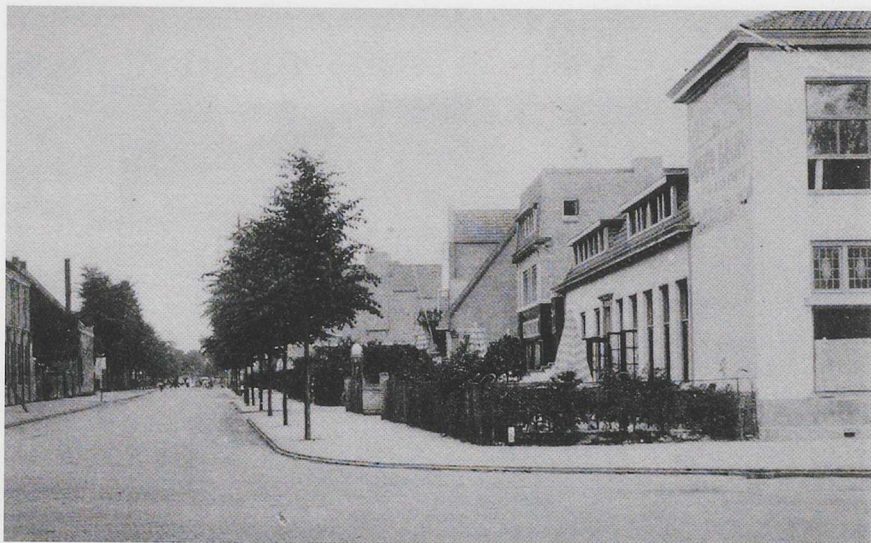
De Herenweg bij de aansluiting met de Zandvoortselaan begin 20e eeuw: rechts Rozenburg, tussen de twee lage gebouwtjes de aansluiting van de Zandvoortselaan, verder naar links de bollenschuren 2) en 1) naast elkaar.

vanaf zijn eerste levensjaren in de omgeving van de Zandvoortselaan woonde kon de informatie van de heer Rekoert aangevuld worden met wat eigen reminiscenties.

De Zandvoortselaan was ooit een onverhard pad naar Zandvoort, dat de grens vormde tussen de landerijen van het Grote- of Elisabethsgasthuis aan de noordkant en de heerlijkheid Berkenrode aan de zuidkant. Oorspronkelijk heette de weg dan ook Gasthuislaan, maar in ieder geval aan het eind van de 18e eeuw was dat Aerdenhoutslaan.

Aan de Herenweg/hoek Zandvoortselaan stonden drie bollenschuren vlak bij elkaar:

- 1) de schuur van Q. van den Berg, afgebroken in 1969, op een stuk grond, dat na jaren van braakliggen een groene bestemming kreeg,
- 2) een schuur van Preijde, die op een plek stond, die nu midden op de Zandvoortselaan ligt en afgebroken werd, omdat de gemeente in 1918 plannen had om de aansluiting met de Herenweg te verruimen en
- 3) een bollenschuur achter het pand "Rozenburg", parallel aan de Zandvoortselaan.

Rechts Rozenburg, daaraan grenzend het hotel De Oude Beuk in de voormalige bollenschuur 3); de naam past niet op de gevel van het hotel. Meer naar links de schuine zijgevel en de dakkapel van de villa op nummer 8, in 1938 gesloopt. Links bollenschuur 1) van Q. van den Berg en garage Tromp.

Op de foto op blz. 33 steekt schuur 2) vóór Rozenburg uit, meteen daarnaast staat de schuur 1) van Van den Berg; schuur 3) is hier niet op te zien.

Op Rozenburg, het woonhuis op de hoek van de Zandvoortselaan en de Herenweg, woonde al vanaf 1853 het kwekersgeslacht Preijde. Deze familie bezat het hele gebied aan de noordkant van de Zandvoortselaan tussen de Herenweg en de Leidsevaart, waar hun bloemisterij en kwekerij gevestigd was. De grond had die bestemming al sinds 1760, toen de uit Duitsland afkomstige Johannes Rozenkrantz uit Overveen deze van de regenten van het Elisabethsgasthuis kocht. Aan het huis Rozenburg zat -vanaf de Herenweg gezien- aan de achterkant een bollenschuur vast, waar je vanuit het huis meteen in kon lopen; zo'n situatie is nog te zien langs de weg naar Hillegom.

In 1919 verkocht Preijde het woonhuis, de erachter gelegen bollenschuur en het hele terrein tussen de Herenweg en de Leidsevaart aan de gemeente, die het geheel daarna doorverkocht aan de Noord-Hollandse Exploitatie Maatschappij, die wij nu een projectontwikke-

laar zouden noemen.

Het woonhuis werd verbouwd tot winkel. Tot in de oorlog was er in Rozenburg een winkel van Jamin en daarna Het Tuinbouwhuis, een zaak in "alles voor uw tuin". Nu is er al weer vele jaren de zaak "Dare to be different" in antiek en woondecoratie gevestigd.

In de voormalige bollenschuur achter Rozenburg kwam hotel "De Oude Beuk". Van de schuur bleven alleen de vier muren en het dak bestaan en daarbinnen werd het hotel ingericht, dat door de heer Engel werd geëxploiteerd. Achter het hotel stond een enorme beukenboom en er was een terras. Aan die boom heeft de heer Rekoert persoonlijke herinneringen, toen hij daar als klein jongetje onder speelde. Die beuk werd in de hongerwinter van 1944/45 omgehakt voor de potkachels in de huizen, waarvoor via de reguliere kanalen geen brandstof meer was te krijgen.

Na 1930 deed Engel het hotel van de hand, maar zijn opvolgers waren niet bepaald succesvol. Rond 1937 verbouwde de aannemer Bakker het pand tot drie winkels, Zandvoortselaan 2 t/m 2b. Niets doet er aan de buitenkant nog aan denken, dat dat ooit één pand met een hotelbedrijf is geweest, maar binnen is het nog aan de lambrizing op de zolder te zien. Ook is er nog een betegelde kelder, die onlangs ontdekt is door de huidige firma Hedges. Namen uit de beginperiode zijn kapper De Groot op nr. 2, Wijnstroom, de opticien, op nr. 2a en banketbakker Te Nijenhuis op nr. 2b, waar tot enkele jaren geleden nog collega Glorie zat.

Al voor de Eerste Wereldoorlog kwam er een grote bouwstroom op gang. Dat had alles te maken met de geleidelijke ontwikkeling van Heemstede tot forensenplaats. Heemstede was toen nog een echt dorp en de Zandvoortselaan was een smal weggetje, maar vanaf omstreeks 1910 ging dat snel veranderen.

In 1912 kwam de eerste nieuwbouw aan de Zandvoortselaan tot stand met de rij woonhuizen van 31 tot 43; in 1913 volgden de nummers 25, 27 en 29. In 1914 kwam daar electriciteit en waterleiding; gas was er al.

In 1918 werd het blok Herenweg/Amaryllislaan gebouwd, maar in 1938 werden de vila's Zandvoortselaan 8 en Amaryllislaan 2 alweer gesloopt om plaats te maken voor de vier winkels 8 t/m 8c, die daar nu nog zijn. Toen ze klaar waren brak de Tweede Wereldoorlog uit, wat niet bevorderlijk voor de kooplust was; uiteindelijk zijn ze op de

Directie en personeel van slagerij Akkermans tonen het paasvee. Links drogisterij Kennemerland.

Garage Tromp, vroeger boerderij en koetshuis van Oud Berkenroede

veiling onder de bouwkosten verkocht. Er zat onder andere op 8a de viswinkel van Groenings en op 8b de groentenzaak van Jan Vos. 8d stond lang leeg tot de Duitsers in de oorlog Bentveld tot "spergebied" verklaarden en Boer zijn kruidenierswinkel op 8c voortzette.

In 1920 ontstond de oneven (west)kant van de Amaryllislaan en in 1921-22 het winkelblok tussen die laan en de Laan van Bloemenhove. Dat was dus het moment waarop vader Rekoert zijn zaak vanuit Haarlem naar de Zandvoortselaan overbracht. Beneden werd het bedrijf uitgeoefend en boven was het woongedeelte, zoals dat bij de andere winkelwoningen ook het geval was. De winkels en de woningen hadden ieder een eigen huisnummer.

Op nr. 14 en 16 kwam de kruidenier Jan Visser met zijn zwager en compagnon Bert Jochemus. Visser ging iedere dag met zijn Fordje en zijn zwarte bolhoed bij de klanten langs om "te horen". Voor elke klant was er een opschrijfboekje voor de bestellingen met een zwarte omslag, waar met sierlijke "zilveren" letters de naam van de kruidenier op stond. De bestelling werd dezelfde dag nog afgeleverd door bedienendes met de fiets. Over arbeidsintensief gesproken!

Op nr. 18 woonde en werkte Jaap de Groot, dames- en herenkapper annex sigarenzaak, maar die verhuisde in 1938 al weer naar nr. 2 aan het begin van de Zandvoortselaan; hij werd opgevolgd door de sigarenwinkelier Van Hoof. Op nr. 24 zat slager Akkermans en daarna de slagers Peper en Klingeman. Op 26/28 dreef de weduwe Strojickens de drogisterij "Kennemerland".

Dan komen we bij nr. 30/32 op de hoek van de Laan van Bloemenhove. De eerste jaren dreef een koude bakker daar ook een lunchroom, maar in 1927 begon banketbakker Piet de Vries de bekende zaak, die daar nog steeds zit.

Het is aardig te constateren, dat van alle bedrijven, die in dit blok in de jaren 20 begonnen, er na zo'n 80 jaar nog twee -Rekoert en De Vries- bestaan, onder de oorspronkelijke naam en met afstammelingen van de stichters. Bovendien vormen zij als het ware de hoekstenen van het winkelblok. Alles wat er nu tussen in zit is van veel later datum. Aan de andere -oneven- kant van de laan was ook bedrijvigheid, hoewel niet zo intensief als op de even nummers.

Tegenover Rekoert was naast de bollenschuur van Q. van den Berg Garage Tromp. Het grote pand was oorspronkelijk een boerderij geweest, toen ongeveer 300 jaar oud, maar daarna het koetshuis van Oud Berkenroede. Aan de paardenruiven binnen kon je dat nog zien. In 1927 verhuisde de familie Kaars Sijpestein vanwege de Haarlemse

Groentewinkeltje van Gerrit Sloof, waar nu het kantoor van de ABN-AMRObank staat.

annexatie vanuit Haarlem naar Oud Berkenroede in Heemstede. Toen kwam Jan Tromp als chauffeur bij de familie in dienst. Toen de heer des huizes in 1934 overleed, erfde Tromp de auto's en een aardig startkapitaal en zette een taxibedrijf op met collega-chauffeur Jan Cassee, die voor een andere tak van de familie had gewerkt. Hoewel er in 1934 al sprake was van sloop van de bollenschuur en de garage, duurde het nog tot 1974 voor deze laatste ook inderdaad verdween. De schuur was in 1969 al verdwenen. Daarmee werd een flessenhals voor het verkeer opgeheven.

Een andere onderneming werd uitgeoefend op nr. 31, dat eigenlijk een woonhuis was. In de "achterkamer" werd een postagentschap gedreven door mevrouw Coba van der Linden, een tante van de heer Rekoert, die geassisteerd werd door haar dochter Toos. Het was een piepklein kantoortje, waar net drie klanten tegelijk in pasten, maar het was erg handig voor de gestaag groeiende woonbuurt.

We versnellen nu onze pas in westelijke richting, waar in de loop van de vorige eeuw grootse daden zijn verricht, niet in de laatste plaats

door de verkeerstoename. De landelijke bebouwing verdween gaandeweg spoorloos om plaats te maken voor hoogbouw en wegdek.

We komen bij de aansluiting van de Zandvoorter Allee op de Zandvoortselaan, waar het kantoor van de ABN-AMRObank is. Tot 1967 stond daar het groentewinkeltje van Gerrit Sloof. Het werd gedreven in een merkwaardige uitbouw, die tot ver voorbij de rooilijn uitstak vóór het woongedeelte, dat achter de winkel lag. Ook dát stukje Zandvoortselaan vormde een duidelijke flessenhals voor het verkeer. De huisjes tonen nog het landelijke karakter van het Heemstede van weleer. Diezelfde sfeer trof je ook nog wat verderop naar het station aan. Ook aan de rechterkant was daar de stalhouderij van Jansen en café 't Hoekje - ofwel gewoon "Jansen" - rechts vóór de brug; er stond een grote iep in het kleine tuintje met terrasmeubilair. Een nazaat van deze Jansens is de heer J.W. Jansen, die nog op de Zandvoortselaan woont en de oudste bewoner daar blijkt te zijn.

Dat hele complex is verdwenen om plaats te maken voor de serviceflat Rozenburg.

Tegenover café Jansen op de hoek van de Zandvoortselaan en de P.C. Boutenskade was de kantoorboekhandel van M. Sas, later Batavo, met

Rechts de kantoorboekhandel van M. Sas, meer naar links een karakteristiek maar in 1959 afgebroken pand, nu verhandel Krug, helemaal links café 't Hoekje.

een ruime sortering boeken in vier talen; achter de winkel was ook een bibliotheek met leenboeken met zo'n gemarmerde kaft en een zwarte linnen band, waar met witte inkt de titel van het boek op was geschreven.

Het smalle bruggetje over de Leidsevaart, voldoende voor het "pad" dat de laan begin 20e eeuw nog was, werd herhaaldelijk verbreed.

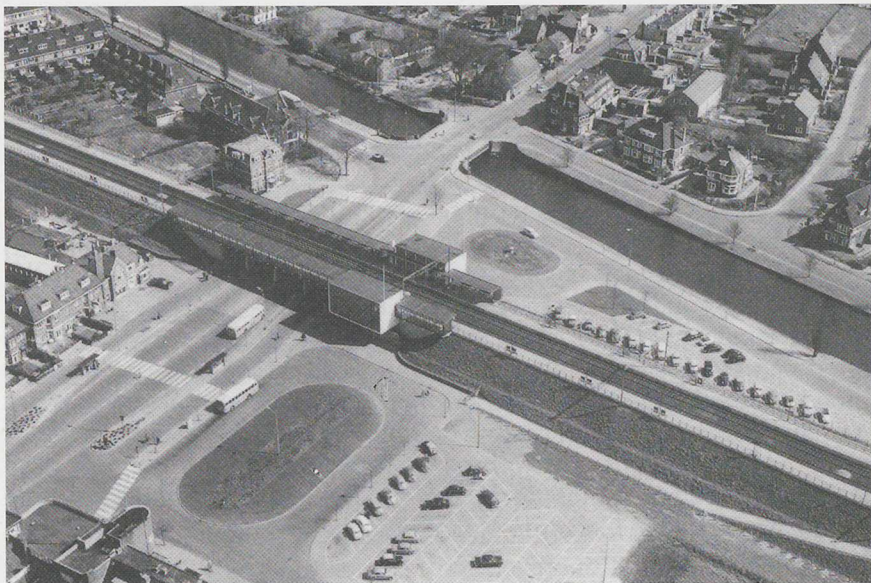
Rechts over de brug stonden de bollenschuur van de firma J.J. Thoolen en het huis dat vele jaren bekend was als pension Sweerts, daarna als kantoor van de firma Arzberg in gebruik was en de laatste jaren voor de sloop bewoond werd door krakers. Nu staat daar het kantoorpand "Kennemerhaghe".

Een goed beeld van de toenmalige situatie geeft de foto uit 1959 van het -toen- nieuwe station. Ook is daar te zien hoe aan het paadje -de Asterkade- langs de Leidsevaart simpele maar karakteristieke huisjes stonden, met name het witte pandje van Holdorp.

De Halte Heemstede-Aerdenhout werd -na een primitieve aanloopperiode- in 1928 een echt station, wat alles te maken had met het toenemende forensenverkeer. Tot 1956 was het een overgang met spoorbomen, die manueel bediend werden door een spoorwachter, die bijna óp het spoor woonde, twee wachthuisjes en een onderdoorgang voor fietsers en voetgangers met haast als de bomen lang dicht waren. In dat tunneltje, waar passanten met hoge nood een tussenstop maakten, rook het niet aantrekkelijk en kon je het best maar zo snel mogelijk doorlopen. Ook dat deel van Heemstede is totaal onherkenbaar. Tot 1928 stonden aan de Heemstedse kant van het station - waar nu het stationsplein is- langs de Leidsevaart nog een tolhek en de woning van de tolgaarder, die tol hief van de koetsen en wagens die over de Leidsevaart wilden reizen; dat gebeurde tot 1916. Het geheel werd weggehaald voor de bouw van de stationsgebouwtjes; de zuilen aan weerskanten van het tolhek vormen al weer heel lang de ingang van het tennispark Groenendaal.

Tot besluit van onze wandeling keren we nog even terug naar nr. 10 voor een kort bezoek aan een bijzonder museum(pje).

Al eerder is in de pers gepubliceerd over de unieke collectie, die de heer Rekoert vanaf 1958 heeft bijeengebracht van strijkijzers, kachel-tjes, fornuizen, gereedschappen voor de uitoefening van het loodgietersvak enz. Zijn "museum" is gevestigd in de kelderruimte onder de winkel. We dalen langs een trapje onder een luik in de winkelvloer af en kunnen met net niet gebogen hoofd de verzameling bekijken. Bezoekers, die wat groter uitgevallen zijn, moeten even door de

Sinds 1959 is van dit beeld veel verdwenen: links bóven het toen nieuwe station pension Sweerts, bollenschuur Thoolen, het witte huisje van Holdorp, over de brug café en stalhouderij Jansen.

knieën. Onder de ongeveer 100 strijkijzers zijn ook complete series in allerlei maten en soorten zoals kachelbouten, sierbouten, mutsenbouten enz. Klanten, waar bepaalde apparatuur vernieuwd moest worden "schonken" Rekoert bijv. een "antieke" badgeiser uit 1918. Eerst werden deze curiositeiten als etalagemateriaal gebruikt, totdat het tot een echte verzameling in een speciale ruimte werd gepromoveerd.

F.Th.J. Harm

HUIZE LINDENHOEVE IN BENNEBROEK

Het al eeuwenlang bestaande restaurant De Geleerde Man aan de Rijksstraatweg in Bennebroek geniet geruime bekendheid. In vele artikelen en boeken is over de geschiedenis ervan geschreven. Minder bekend is, dat het huis waarin het restaurant al meer dan 75 jaar gevestigd is, lange tijd de naam Lindenhoeve had. Boven de thans niet meer in gebruik zijnde ingang was in sierlijke letters de naam vermeld. Op sommige oude foto's is dit nog te zien.

Toen het naast gelegen, met Lindenhoeve verbonden oorspronkelijke pand van De Geleerde Man eind twintiger jaren, van de vorige eeuw moest worden afgebroken, zijn er op die plek bij het drukke kruispunt een tijd lang geen horeca-activiteiten geweest. De afbraak moest plaats vinden wegens een verbreding van de Zwarteweg en de Rijksstraatweg. Elders in het dorp aan de Bennebroekerlaan, heeft de zogenaamde Kleine Geleerde Man de functie van hotel-restaurant toen min of meer over genomen.

Niet lang daarna is het huis Lindenhoeve tot hotel-restaurant verbouwd en ingericht. Omdat de naam Geleerde Man een ieder zeer bekend en vertrouwd in de oren klonk heeft men de naam Lindenhoeve boven de ingang verwijderd (overgeverfd) en het bekende uithangbord van De Geleerde Man aan de muur naast de ingang bevestigd. Hoe kwam het nu nog bestaande pand aan de naam Lindenhoeve? Die naam moet indertijd door een van de vroegere eigenaars zijn bedacht omdat er voor de beide panden een zeer grote oude lindeboom stond. Op alle oude foto's en prentbriefkaarten, die van de betrokken panden gemaakt zijn, zien we die grote oude boom.

De Lindeboom

In het boekje 'De Geleerde Man voorgoed in Bennebroek', dat Cees Peper in 1991 schreef, lezen we, dat de oude boom, die in 1915 "geveld" werd, meer dan 250 jaar moet zijn geworden. Hij schrijft daarin over de "oude iep", niet over een lindeboom. In de archiefstukken uit 1915 lezen we echter nergens over een iep. Het College van Burgemeester en Wethouders heeft in dat jaar uitvoerig aandacht besteed aan die markante boom. Volgens burgemeester jonkheer mr.L.A.van Schuijlenburg had de bekende tuinarchitect L.A.Springer uit Haarlem al eerder laten weten, dat de boom een gevaar voor de omgeving was geworden. Er waren ook omwonenden, die schade

vreesden als de boom zou omvallen. Toch besloot het Gemeentebestuur in maart 1915 de architect Springer te vragen de boom officieel te keuren. Tegelijk zou hij dan een oordeel moeten geven over de gezondheid van de bomen langs de Bennebroekerlaan. Springer adviseerde de oude grotendeels vermolmde lindeboom zo snel mogelijk te vellen. Ook de grote bomen langs de Laan zouden moeten worden verwijderd. De Ambachtsvrouw Willink, die eigenares was van de laan, moest hiervan wel schriftelijk in kennis worden gesteld.

Het College van B. en W. besloot daarop, dat de lindeboom nog tot de herfst van 1915 mocht blijven staan. Tot die tijd zou mevrouw Lensen (eigenares van De Geleerde Man en van de boom) gelegenheid hebben iets te doen aan de onderhoudsachterstand van de voorgevel van het restaurant. Zo lang de boom bleef staan zou de slechte staat van de voorgevel minder zichtbaar zijn. Aldus geschiedde.

In het jaar 1915 is de situatie rond het kruispunt Rijksstraatweg/Zwarteweg/Benneboekerlaan wat de groenvoorziening betreft nogal wat veranderd. Veel rigoureuzer is tewerk gegaan ruim 10 jaar later toen met het oog op de Olympische Spelen van 1928 de Rijksstraatweg belangrijk is verbreed. Tegelijkertijd is toen de Zwarteweg, die tot die tijd nog slechts een smal pad was, verbreed en aangepast. Vele bomen en panden, in het bijzonder de (oude) Geleerde Man en het doktershuis Quatre Bras, waren toen slachtoffer.

M.Verkaik

'De Oude Geleerde Man' voor de afbraak in 1928/1929 met de befaamde lindeboom. Het huidige etablissement wordt voortgezet in het daarnaast gelegen pand rechts op de foto.

DE HOFSTEDE DUIN EN VAART, WAAR NU DE GELEERDENWIJK LIGT

Op de terreinen, ten westen van de Herenweg, waar in de vorige eeuw de Geleerdenwijk is gebouwd, lag in de 17^e en 18^e eeuw een hofstede. Aanvankelijk naamloos of genoemd aan de ligging 'Jan Lottenlaan' heette deze in later tijd 'Duin en Vaart'.

De hofstede lag in een strandvlakte, de z.g. Geestgronden (geest betekent bouwland), gelegen tussen de duinreep en de meer landwaarts gelegen (oude) strandwal. Door de lage ligging had hier (moeras)veenvorming plaatsgevonden, later overstoven met kalkloos zand van de binnenduinen.

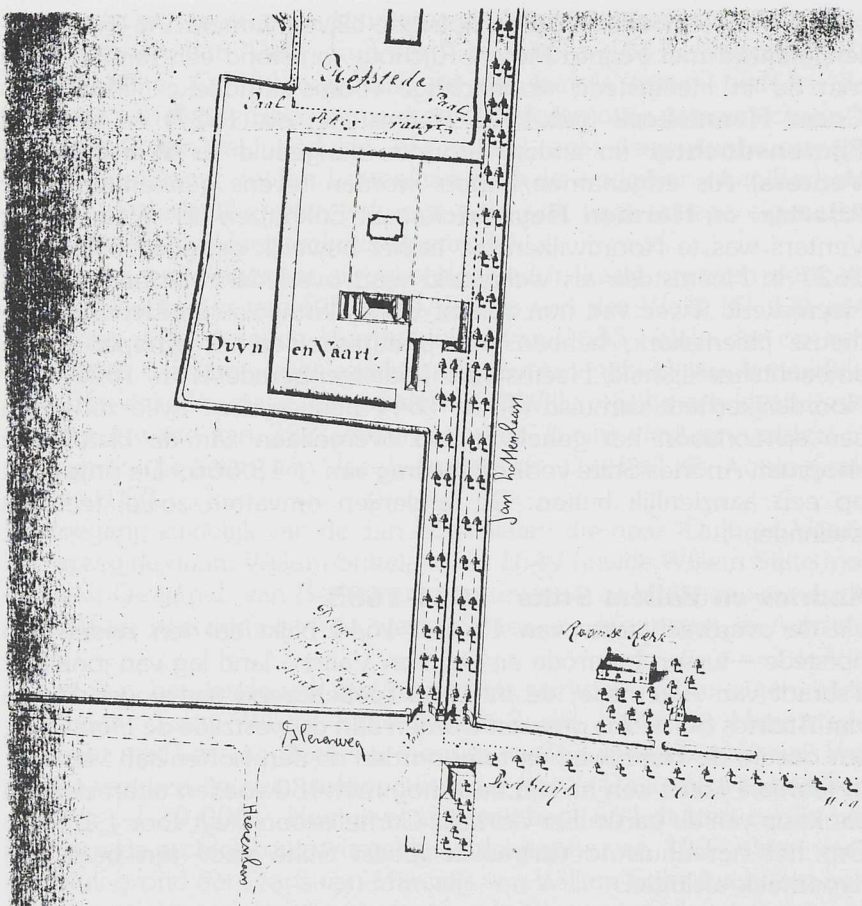
De Jan Lottenlaan was lange tijd een Oost-West verbinding van de Herenweg in Heemstede/Berkenrode naar Aerdenhout en Vogelenzang. De weg lag iets noordelijk van de tegenwoordige Eijkmanlaan tegenover het Posthuis.

Na 1743 is de hofstede opgegaan in de noordelijker gelegen buitenplaats 'Berkenrode'. Over het ontstaan en de beginperiode zijn helaas geen bronnen bewaard gebleven. Er bestaan overeenkomsten met het zuidelijk van 'Duin en Vaart' gesitueerde Ipenrode. Laatstgenoemde hofstede bestond uit de Achterkoekoek, een boerderij voorbij de Houtvaart (later Leidsevaart) en luxehofstede Voorkeekoek, waarvan de historie beknopt werd beschreven in de jaarpremie 2001 van de VOHB. Van die voorgeschiedenis is enkel een summiere kaart bekend door landmeter Pieter Koenenszoon (ook gespeld als Coenenszoon) uit 1563 van de boerderij aan de overzijde van de Houtvaart, welke met omliggende gronden 16 morgen omvatte.

Dezelfde kaarttekenaar vervaardigde in 1580 een plattegrond van de naamloze boerderij, pas veel later ook met 'Duin en Vaart' aangeduid, in Aerdenhout (1).

In deze bijdrage beperken we ons tot het in Heemstede, op de zuidgrens van de in de voormalige heerlijkheid Berkenrode gelegen hofstede. Deze was in de circa 130 jaar van haar bestaan meestentijds gedurende de zomermaanden voornamelijk bewoond door in de handel rijk geworden Amsterdammers.

De oudste verkoopakte dateert pas uit 1632. Namen van bouwheer en bouwmeester zijn helaas niet overgeleverd. Zelfs is geen enkele afbeelding van het als fraai beschreven herenhuis bekend. Toen de kunstenaars Hendrik Spilman en Cornelis van Noorde in 1761-1763 hun

Plattegrond uit omstreeks 1720; rechts de R.K.kerk.

etsenboek 'aangename gezichten in de vermakelijke landsdouwten van Haarlem' uitbrachten had men het herenhuis van Duin en Vaart al met de grond gelijk gemaakt en waren de gronden met Berkenrode verenigd.

Hendrik Outgerszoon Karreman, de oudst bekende eigenaar van Duin en Vaart, is omstreeks 1530 in Enkhuizen geboren. Hij vestigde zich in Heemstede en overleed op 4 september 1611 te Hillegom, waar hij in de protestantse kerk is begraven. De naamloze hofstede ten westen van de Herenweg omvatte liefst 12 morgen. De veel jongere

weduwe is vermoedelijk op de hofstede blijven wonen. Via een dochter, gehuwd met Feijnto Pieters Rijchout ontstond een familierelatie met de in Heemstede woonachtige rooms-katholieke **Mattheus Corsz Heemskerk** (geb.1575 Heemstede, ov. 1627) en **Wendel Fijntensdochter** (in andere bronnen aangeduid als **Wendelmoet Venters**) Als erfgenamen/kopers worden tevens genoemd **Pieter Allertsz.** en **Harmen Heyndricxz.** uit Enkhuizen (2). Wendelmoet Venters was te Noordwijkerhout in het huwelijk getreden met de in 1627 in Heemstede als welgesteld man overleden Mattheus Corsz. Heemskerk. Twee van hun zonen, Cors Mattheusz. en Hendrik Mattheusz Heemskerk, hebben zich onderscheiden als schepen in de ambachtsheerlijkheid Heemstede. Laatstgenoemde is in 1638 naar Noordwijkerhout verhuisd (3). In 1644 hebben deze twee zonen en een schoonzoon het gehele buiten overgedaan aan de Haarlemse koopman Andries Stilte voor het bedrag van f 18.666,- De prijs duidt op een aanzienlijk buiten. De landerijen omvatten zowel teel- als weilanden.

Andries en Willem Stilte 1644-1685

Uit de overdrachtsakte van 15 juni 1644 blijkt dat ten zuiden van hofstede – tussen Ipenrode en Duin en Vaart – land lag van jonkheer Ysbrant van Alkemade, de in 1666 toebehorend aan voorkinderen van Andries Stilte. Als grenzen worden aan de westzijde de Houtvaart, ten oosten de Herenweg en ten noorden de Jan Lottenlaan vermeld. In februari 1645 kon hij zijn bezit nog met 480 roeden uitbreiden via aankoop van de particulier Cornelis Corneliszoon Duyt voor f 1.520,- Om het herenhuis te verfraaien moest Stilte voor zijn bezit een hypotheek afsluiten.

Na de aanleg van de Heerenlaan (=Kerklaan) door Adriaan Pauw is deze met slagbomen afgesloten voor het verkeer. Stilte verkreeg met enkele andere personen uit de buurt van de ambachtsheer een sleutel om de bomen te openen. De bewoners betaalden tolgeld, alweer in 1654 afgeschaft, toen de *'gemene bureu en ingezetene'* door middel van een jaarlijkse vergoeding van vijftig gulden de Heerenlaan met wagen, karren en paarden konden berijden (4)

Andries Stilte, zoon van Mattheus Stilte en Hester Monnicx huwde in 1640 met de Amsterdamse regentendochter Eva Reyniers (1618-1645) en hertrouwde in april 1648. Als vaandrig van de Haarlemse Kloveniersdoelen is hij in vol ornaat en met vendel geportretteerd door de kunstschilder Johannes Corneliszoon Verspronck (5). De dood van

zijn eerste vrouw en verhuizing naar de Kloveniersburgwal zijn mogelijke redenen dat 'Duin en Vaart' omstreeks 1647 overging naar Willem Stilte. Op 24 augustus van dat jaar is tussen hem en de eigenaar van Berkenrode een akkoord gesloten over gemeenschappelijk gebruik van de 'noodweg' of 'overril' (een wagenspoor op verveend land) vanaf de Jan Lottenlaan over de landerijen naar Berkenrode. Een dergelijke overeenkomst gold ook voor vroege eigenaren van hofstede de Voorkeoek (Ipenrode).

In 1652 liet de eigenaar zijn grondgebied in kaart brengen door de beëdigd landmeter van Rijnland, Andries van der Walle (6). Uit een opmeting door dezelfde kaarttekenaar van 1655 blijkt dat op een 'croft land' (een stuk hoge zandgrond) op grondgebied van de heerlijkheid Berkenrode, maar in eigendom van Willem Stilte een opstal met tuin ter grootte van 322 roeden (= circa 1.200 vierkante meter) in erfpacht is gegeven aan Jacob Andriesze. Die had de woning zelf gebouwd (7).

De toegang zuidelijk van de Jan Lottenlaan, die naar 'Duin en Vaart' liep kreeg de naam Willem Stiltelaan. In 1649 huwde Willem Stilte met Duiveke Oetgersd. van Berkenrode en tevens was hij eigenaar van de (naamloze) boerderij aan de westzijde van de Houtvaart in Aerdenhout.

Delen van het landgoed zijn tussentijds verkocht of in eigen bezit gehouden. Toen Willem Stilte in 1662 zijn buiten in Heemstede verkocht mat het nog slechts 6 morgen en 263 roeden, maar was wel sprake van een "*nieuw weldoortimmert huis*". De koopprijs bedroeg daarom f 20.000,-. Nog uit eind december 1681 dateert een in het Berkenrode-archief bewaard gebleven kwitantie van 102 gulden voor een stuk grond dat Frans van Marcelis van Willem Stilte kocht om een sloot te verleggen en een nieuwe schutting rond de moestuin te maken. De boerenhofstede aan de Aerdenhoutse kant kwam in handen van Hendrik van Berkenrode.

Leendert en Frans (van) Marcelis 1662-1685

In de koopakte van 10 juli 1662 is sprake van een welgelegen woning, met o.a. een stevig gebouwd huis, boomgaard, buitengewoon fraaie vijver, wagenhuis, paardenstal en woonhuis voor de stalknecht. Allemaal gelegen in Heemstede met uitzondering van een weiland en de Lottenlaan binnen de heerlijkheid Berkenrode. De nieuwe eigenaar Leendert (Leonard) Marcelis stamde uit een koopmansgeslacht, die fortuin maakte met de exploitatie van staalgietereien en in de wapen-

Olieverf van Francois van Marcelis (1674-1728), heer van Hoogersmilde, zoon van de (gelijknamige) eigenaar van Duin en Vaart (Foto Iconografisch Bureau 's-Gravenhage)

handel. Zijn broer Gabriel Marcelis was eigenaar van 'Elswout' in Overveen. Lang heeft Leendert niet van zijn nieuwverworven bezit in Heemstede kunnen genieten want hij overleed reeds na vijf jaar. Op een zerk in de Hervormde Kerk staat nog altijd vermeld: "Leonard Marce-

lis is gestorven den 5 October Ao. 1667" (8).

Op 20 september 1669 is Duin en Vaart door de weduwe Aletta van den Camere, uit een Haarlems magistratengeslacht, voor hetzelfde bedrag als bij aankoop verkocht aan haar zwager Frans (Francois) van Marcelis (zoon van voornoemde Gabriel), heer van (het Deense) Callenburg – een titel die eigenlijk ten onrechte is gevoerd.

In datzelfde jaar was hij gehuwd met Adriana Pauw, Vrouwe van Hoogersmilde, een dochter van Michiel Pauw en kleindochter van ridder Adriaan Pauw. Op een lijst van lidmaten van de Hervormde Kerk uit 25 maart 1684 staat "*De Heer van Callenburg met zijn vrouw*" (9). In Heemstede bezat hij tevens land aan de Prinsenzandvaart (de Glip). Beide echtelieden zijn in de Heemsteedse grafkelder van de familie Pauw ter aarde besteld, in respectievelijk 1705 en 1713.

"Iedere Amsterdammer, die zich respecteerde, hield er in die dagen een buitenplaats op na" noteerde kronikEUR Jacob Bicker Raye in zijn dagboek 'Notitie van het merkwaardigste meyn bekend 1732-1772'.

Al in **1685** is de buitenplaats, met uitzondering van het achterste deel van de Jan Lottenlaan, verkocht aan de vermogende Amsterdamse koopman **Rogier van Weert (Waert)**, die voor dezelfde omvang, nog altijd met "*een welgelegen woning*" aangeduid, met moestuin etcetera slechts f 13.750,- betaalde. Deze Rogier van Weert was gehuwd met Maria Sterck en woonde op de dure Herengracht. Heeft hij het buiten gekocht als speculatieobject of had hij spijt van zijn aankoop? Zeker is dat nog in hetzelfde jaar het Heemsteedse bezit aan de Jan Lottenlaan is doorverkocht aan **Jeronimus de Haze (Haese) de Georgio**, Heer van Mijnden, de beide Loosdrechten en Stabroek nu voor f 16.000,-. Deze Amsterdamse magistraat was o.a. raad, schepen en burgemeester van Amsterdam en liet bij zijn overlijden een vermogen na van f 3.300.000,-. Ook hij was maar kort eigenaar, immers op 7 februari **1686** is de hofstede voor exact hetzelfde bedrag getransporteerd aan W.A. van der Stel, zoon van gouverneur van Kaap de Goede Hoop Simon van der Stel (die zijn vader in Zuid-Afrika later zou opvolgen). Dankzij zijn grote liefhebberij, de botanie, kwam de tuin tijdelijk tot grote bloei.

Willem Adriaen van der Stel 1686-1697

De nieuwe eigenaar was o.a. schepen van Amsterdam. Zijn vader, Simon van der Stel, die een opleiding in horticuItuur had, stuurde

regelmatig zaden, bollen, planten en soms tekeningen en aquarellen van planten naar Holland. Aldus kon hij eenvoudig aan exotische gewassen komen. De oranjerie van het buiten werd druk gebruikt. De toegangsweg naar het herenhuis heette nu Laan van Willem van der Stel. In deze periode zijn op een kroft ten noorden van de hofstede de R.K.kerk en pastorie gebouwd – uit hout opgetrokken. Toen hij ruim tien jaar later Duin en Vaart verkocht aan de Amsterdamse koopman Daniel Kick voor f 17.600,- is een afzonderlijke veiling gehouden van (zeldzame) bomen en gewassen, bestaande uit 774 nummers (10): *“Catalogus van verscheyde soorten van Orangie, Limoen, Jasmijn, Myrtus, Arbutus, Dubbelde Oleander, Ceder, Kampher, en Laurier Boomen. En seer veele raare Africaanse en Uyttheemse Boom, en By-gewassen. In dese Landen weynigh gesien, en welke met de Orangerie in- en uytgeset, en bewaert kunnen worden. Welke verkocht sullen werden op de Plaats over het Haagsche Posthuys, op de Heerewegh, buyten Haarlem, naast de Heerlijkheyt van Berkenrode. Op Dinsdagh en Woensdagh, zijnde den 1. en 2 October 1697 (...)”*.

Simon van der Stel (1639-1712) en zijn zontje W.A. van der Stel (1664-1733). In 1962 te Dublin verbrand schilderij toegeschreven aan J. Weenix (Foto Iconografisch Bureau 's-Gravenhage)

De secretaris van de Heerlijkheid Heemstede verklaarde dat hij niet in de protocollen kon vinden of door Van der Stel voor de verkoop van zijn hofstede de gebruikelijke belasting was geheven.

Een jaar later volgde W.A. van der Stel zijn vader op als gouverneur van de Kaap (tot 1707).

Hij is in 1733 met zijn tien jaar eerder gestorven echtgenote begraven in een fraai bewerkte marmeren zerk in de Grote (Hervormde) Kerk van Lisse (11).

Daniel Kick sr en jr. 1697-1743

Daniel Kick (1648-1718) was een succesvol zijdelakenkoper en fabrikant en handelaar in Franse manufacturen onder de firmanaam Daniel Kick & Schaeck. Hij woonde op de Fluwelenburgwal en kocht in 1697 de buitenplaats die begin 18^e eeuw 'Duin en Vaart' is genoemd, naar de begrenzings door de duinen aan de overzijde van de Herenweg en de Leidsevaart als westelijke grens van het buiten. In 1699 kreeg hij toestemming van de ambachtsheer om enkele bomen op de Herenweg voor zijn laan te planten, waarvoor Kick een jaarlijkse recognitie van twee stuivers betaalde. Na zijn overlijden is de Heemstedse hofstede overgegaan aan de zoon uit zijn eerste huwelijk met Anna Wijnants: evenals vader en grootvader Daniel Kick geheten. Hij had een herenhuis op de Keizersgracht, vier dienstboden, een koets met twee paarden en zijn jaarinkomen werd voor de belasting geraamd op f 30.000,- (12).

Hij vond weinig geluk in zijn persoonlijk leven. Het eind 1706 gesloten huwelijk met Geertruid Pancras eindigde al medio 1730 in een provisionele scheiding van tafel en bed "*ter saecke van ontstaene onlusten ende verwydering*". Door een losbandig leven berokkende zijn enige dochter Anna Divera haar vader zoveel verdriet - haar echtgenoot mr. Nicolaas Cornelis Hasselaer betrapte Anna Divera thuis naakt in bed met een bediende - dat hij haar voor zijn dood onterfde.

In 1720 of 1721 is een gekleurde kaart van Berkenrode en omgeving gemaakt waarop ook Duin en Vaart met bijgebouwen, zoals de thee-koepel naast de toegangspoort aan de Herenweg, duidelijk is weergegeven. De toegang naar het herenhuis heet daar nog altijd Willem Stiltelaan. (13). In de stalling was plaats voor 8 paarden. Er waren een koets-, tuinmans- en orangehuis. In de tuin stonden 4 stenen beelden met piëdestallen. Verder een loden Triton en Mercuriusbeeld. In januari 1740 zijn door onverlaten vernielingen in de 'plantagie' aangebracht.

Door de executeurs van de boedel is het landgoed voor de onmondige erfgenamen op 15 maart 1743 tijdens een openbare veiling in het Oude Heerenlogement te Amsterdam voor een bedrag van f 18.100,- contant te betalen verkocht aan de eigenaar van Berkenrode **Mattheus Lestevenon, de Jonge**, een in Amsterdam geboren regent. De overdrachtsakte is een maand later opgemaakt in aanwezigheid van de schepenen van zowel Heemstede als Berkenrode.

Duin en Vaart verenigd met Berkenrode

Op 20 september 1743 verkocht Lestevenon, ambachtsheer van Berkenrode, een opstal van Duin en Vaart voor f 4.100,- aan Huybert van den Holt. Het herenhuis dat aan herstel toe was is vervolgens afgebroken en de landerijen zijn opgelost in de buitenplaats Berkenrode. De Engelse landschappelijke tuin werd omstreeks 1796 mede over Duin en Vaart aangelegd. Het slot van Berkenrode is na de brand van 1749 herbouwd en in 1754 is daar de Prinses van Oranje, Anna van Hannover, luisterrijk ontvangen. Op de kaart van landmeter Engelman (1794) waarop alle buitenplaatsen staan vermeld ontbreekt vanzelfsprekend Duin en Vaart en zijn de gronden, evenals vóór Ipenrode, als weilanden ingetekend. Vier jaar later gingen de allodiale goederen van Berkenrode via **Willem Anne Lestevenon** over aan **mr. Jan Pieter van Wickevoort Crommelin**. Inclusief *“de thans daarbij behoorende hofstede ‘Duin en Vaart’ mede is getransporteert aan voornoemde Mattheus Lestevenon, bij opdracht dd. 24 april 1743”*.

De koepel van het voormalige Duin en Vaart aan de Herenweg alsmede een hoekje land en deel van de Jan Lottenlaan zijn in 1800 gekocht door Cornelis David van Lennep, toenmalig postmeester op de route Den Haag – Amsterdam vice versa en eigenaar van het Posthuis.

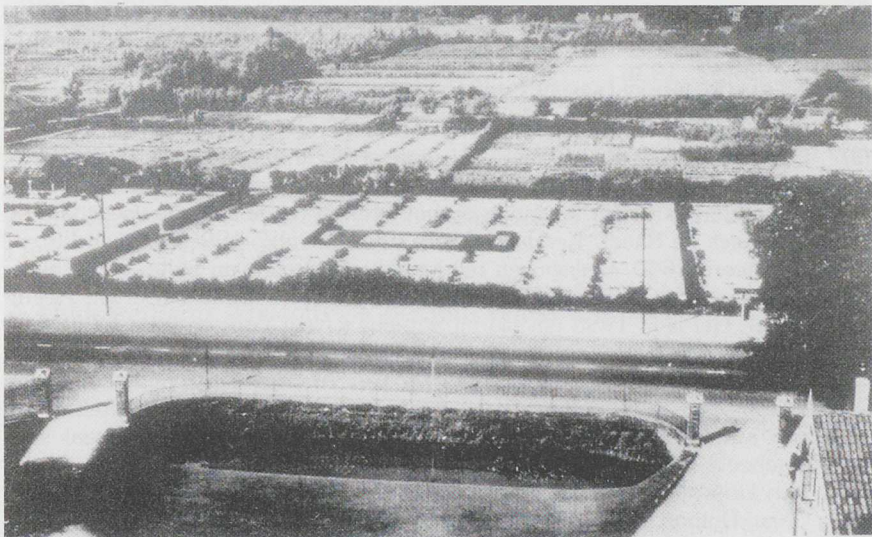
Het bos op Duin en Vaart is in latere jaren geroid om plaats te maken voor bollenland.

De Geleerdenwijk

Op het zuidelijke deel van Berkenrode zijn de gronden in de 19^e eeuw ‘verwilderd’ en zijn hier en daar teellandjes aangelegd. Te beginnen in 1925 (Hugo de Grootlaan) en vervolgens in de jaren voor het uitbreken van W.O.II zijn huizen gebouwd aan de Lorentzlaan, Nobellaan e.d., soms ‘Oude’ Geleerdenwijk genoemd. Het gaat hierbij om het meest zuidelijke deel, grenzend aan Ipenrode. Sinds 1947 waren op de gronden van de vroegere buitenplaats Duin en Vaart volkstuintjes

gelegen die toebehoorden aan de Heemsteedse Vereniging voor School- en Werktuinen. Daarachter werden teellanden verpacht voor groente- teelt aan de heer Theo Schreurs en lag hier een varkenshouderij van Koelemij. Vanaf het plein voor de Sint Bavokerk had men een vrij uitzicht tot Boekenrode/Alverna in Aerdenhout.

In 1970 kwamen de eerste 28 woningen gereed. Na 1973 is gestart met een groots woningbouwproject met uiteindelijk zo'n kleine 700 wooneenheden, ten dele huurhuizen en voor een deel (premie)koopwoningen. De Eijkmanlaan is in het verlengde van de Kerklaan geprojecteerd. Langs de Herenweg zijn 4 flatgebouwen tot stand gekomen met 232 wooneenheden. Ondanks aanvankelijke kritiek op de hoogbouw bleken de nieuwe bewoners tevreden, mede

De westzijde van de Herenweg vanaf de St. Bavokerk vóór de bouw van de Geleerdenwijk op een foto uit 1953.

omdat de entrees aan een binnengang liggen en niet zoals vaak elders aan een buitengalerij. Voor het groen tekende het tuinarchitectenbureau Van Empelen. In totaal omvat de vrijwel voltooide Geleerdenwijk 21 straten, voornamelijk vernoemd naar natuurwetenschappers en verder o.a. enkele historici, juristen, een wijsgeer, een pedagoog

alsmede de taalkundige/literatuurhistoricus professor Jan te Winkel. Laatstgenoemde toepasselijk voor de na 1980 gereed gekomen te Winkelhof met enkele winkels. Bovendien zijn twee basisscholen in de Van der Waalslaan gerealiseerd. Momenteel worden nog 17 seniorenappartementen in de Scholtenlaan bijgebouwd.

Tot besluit: de herinnering aan Duin en Vaart blijft levendig dankzij een recente straatnaam Duin en Vaart, ter hoogte van het vroegere buurthuis Centrum 111 – waar overigens feitelijk ooit Knapenburg lag – met het wooncentrum Wellicht annex enkele huizen.

Hans Krol

Noten

- (1) Historica mevrouw J.Sterck-Prooot ontdekte deze kaart in het archief van Boekenrode, vanouds een deel van het bezit van de Berkenrodes. Zie haar artikel: De verwarring met "Duin en Vaart". In Haerlem, Jaarboek 1935, blz. 56-59. 1936
- (2) A.M.Hulkenberg (zie lit.opgave). Groesbeek (zie lit.opgave) spreekt echter naast Wendel Feyntersdochter van een zekere Cornelis Cornelisz. Denijt.
- (3) Over de families Heemskerk en (Venters) Rijckhout, zie: A.M.Hulkenberg, blz. 79 en 130. Een fragmentgenealogie Karreman-Venters Rijckhout en Heemskerk is verder te vinden op het Internet op de site van www.gase.nl.
- (4) Zie: Kees de Raadt. Kerklaan 1646-1996. VOHB, 199. Bladzijde 29.
- (5) Gedateerd 1640. Linksboven het heraldisch wapen van Stilte. Het schild-rij bevond zich voor W.O.II in de collectie C.von Pannwitz (Berlijn, Heemstede). Het is in 1998 geveild bij Sotheby's New York en voor 1.652.500 dollar aangekocht door de National Gallery of Art in Washington, D.C. Verspronck maakte nog een portret van Andries Stilte (met een jonge hond), dat zich in Dallas, Texas, bevindt. Voorts staat hij als luitenant op een schuttersstuk uit 1642 door Pieter Claesz Soutman helemaal links afgebeeld (Frans Halsmuseum).
- (6) Van Doorninck, archiefnummer 206.
- (7) G.van Duinen (zie lit.opgave) meent dat hier voor het eerst sprake is van de buitenplaats Knapenburg. Onder Abraham Engelgraaf is omstreeks 1750 een nieuw huis gebouwd, dat in 1909 werd gesloopt.
- (8) Zie: Heerlijkheden, nummer 105, augustus 2000, blz. 166.
- (9) Zie: E.Sneller. Van achter de Blauwen Engel. Hervormd Heemstede in de zeventiende eeuw. 1986. Bladzijde 139.
- (10) Zie: Paradisus Batavus. Bibliografie van plantencatalogi (...). Wageningen, 1983, blz. 32 en 124.
- (11) M.Verkaik. Een grafzerk in Lisse. De geschiedenis van Willem Adriaen van der Stel. 1993.
- (12) Kohier van de personele quotisatie te Amsterdam over het jaar 1741. Amsterdam, 1945. Deel 2, bladzijde 55.

- (13) Van Doorninck, archiefnummer 218. In de Archiefdienst voor Kennemerland bevindt zich tevens een gekleurde kaart uit omstreeks 1645: "*t Huys te Berckenrode met omliggende gronden en vaarten, de hofstede van Andries Stille (Duyn en Vaert) en het trace van de Leidsche Vaert*"
- (14) De boerderij Duin en Vaart in de duinen van Aerdenhout is omstreeks 1900 verdwenen. Ook in Hillegom heeft zich in de 18^e en 19^e eeuw een boerderij met de naam 'Duin en Vaart' ofwel 'Duin en Vaartzicht' bevonden. Deze is in 1911 gesloopt ten gunste van de bedrijfsgebouwen van Bloembollenwerkerij Gebroeders Van Zanten. Een buiten in Overveen is abusievelijk door o.a. Adriaan Loosjes 'Duin en Vaart'genoemd, maar heet(te) in werkelijkheid 'Vaart en Duin'.

Bronnen en literatuur

Archief Berkenrode (tegenwoordig in Archiefdienst voor Kennemerland, Haarlem).

P.N.van Doorninck. Inventaris van het archief van de heerlijkheid Heemstede. Haarlem, 1911.

G.van Duinen. De geschiedenis van de heerlijkheid Berkenrode. VOHB, 1957.

R.E.O.Ekkart. Johannes Cornelisz. Verspronck. Leven en werken van een Haarlems portretschilder uit de 17^e eeuw. Haarlem. 1979.

Joh.E.Elias. De vroedschap van Amsterdam 1578-1795. 2 delen. Heruitgave 1903-1905.

J.W.Groesbeek. Heemstede in de historie. 1972.

A.M.Hulkenberg. Hillegomse geschiedenissen. 1985.

NIEUWE LEDEN

Heemstede

Mw. G.Hamelynck
Mw. L.M.Th.Aalbers-Koster
Fam. P.Beerthuisen
Dhr. P.C.Prager
Mw. H.Lagerijs-Horst
Dhr. R.Alders

Bennebroek

Dhr. A.P.L.Verhagen

Haarlem

Mw. A.M.Rosenkrans
Mw. A.Tros

Australië

Fam. J.& A. Van Rooden

*Voor de bazaar van Roos in de Sumatrastraat/hoek Borneostraat
(foto ontvangen van de heer J.van Schie)*

Uit voorraad leverbaar.

De VOHB heeft voor de geïnteresseerde lezer nog een aantal uitgaven in voorraad, die misschien nog niet allemaal in uw boekenkast staan. Vooral voor diegenen, die nog niet zo lang lid zijn kan dit een welkome aanvulling zijn van datgene, dat u al wel heeft. Niet alle nog beschikbare werken zijn in dezelfde mate in voorraad, dus hier geldt: zolang de voorraad strekt. Tussen haakjes staat het jaar van verschijnen. U kunt uw wens kenbaar maken aan de heer Frans Harm (tel. 5280740) of Hans Krol (tel. 5282977); e-mail: jlpmkrol@worldonline.nl

Verkoopprijs in euro

De geschiedenis van het Huis te Heemstede (1952) (3 delen)	13,60
Deel 1 Schets van het leven van A. Pauw (1948)	4,55
Deel 2 Enkele gegevens omtrent Adriaan Pauw en het slot van Heemstede (1949)	4,55
Deel 3 Het huis en de Heren van Heemstede tijdens de Middeleeuwen (1952)	13,60
Heemstede in de historie (1972)	13,60
Poort van het Oude Slot (tekening P. Kapsenberg) (1980)	4,55
Plattegrond Heemstede en Bennebroek uit 1929 (1984)	4,55
Adriaan Pauw (1585-1653), staatsman en ambachtsheer (1985)	9,10
Verjaardagskalender met reproducties van oude prenten	3,40
De geschiedenis van het buitengoed Bosbeek in Heemstede en van het adellijk geslacht Van Merlen (1987)	5,70
Van achter de Blauwen Engel: Hervormd Heemstede in de 17e eeuw (1987)	6,80
Heemstede-Bennebroek 1907-1931: een gids door de jaren (1988)	2,30
Eiland in de stroom, Hervormd Heemstede in de 18e eeuw (1988)	6,80
Heemsteedse Gemeentepolitiek in de jaren tussen omstreeks 1750 en 1900 (1989)	4,55
Zes reproducties van oude prentbriefkaarten (1990)	1,15
Kleine en verborgen monumenten in Heemstede en Bennebroek (1991)	6,80
De geschiedenis van het orgel in de dorpskerk te Bennebroek (1997)	3,40
Heemstede, Berkenrode en Bennebroek; drie heerlijkheden in Zuid-Kennemerland (1992)	8,15
Het Huis te Bennebroek en zijn bewoners (1992)	6,80
VOHB-fietstocht langs monumenten in Heemstede en Bennebroek (1992)	-,50
Een grafzerk in Lisse; de geschiedenis van Willem Adriaan van der Stel (1993)	6,80
Kroniek van het jaar 1895 Heemstede en Bennebroek (1994)	2,30
Vier constructies voor een plek (Oude Slot) (1994)	4,55
Geheime missie in 1847 (1996)	11,35
Ons dorp Heemstede en Bennebroek. Geschreven voor de jeugd. (1997)	2,50
Vijftig jaar van oud naar nieuw 1947-1997 (1997)	9,10
De tijden veranderen (burgemeesters Heemstede en Bennebroek 1811-1997) (1997)	9,10
Videoband: een wandeling door Heemstede en Bennebroek (1997)	6,80
Katholiek rond de rand van Kennemerland (St.Jozefparochie Bennebroek) (1997)	9,10
Hartekampkaart uit 1706; facsimile-uitgave en een toelichting (1999)	5,70
Vier eeuwen Voorloek-Heemstede; een historische buitenplaats in Heemstede (2001)	9,00
Verder zijn er van diverse afleveringen van het VOHB-tijdschrift Heerlijkheden nog losse nummers beschikbaar.	

